

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ Η ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΕΣ
ΓΛΩΣΣΕΣ**

Αιτιολογική έκθεση

Αιτιολογική έκθεση

Εισαγωγή

1. Πολλές ευρωπαϊκές χώρες φιλοξενούν στο έδαφός τους περιφερειακά αυτόχθονες ομάδες που μιλούν μια γλώσσα διαφορετική από αυτή που μιλά η πλειονότητα του πληθυσμού. Αυτό είναι συνέπεια ιστορικών διεργασιών κατά τις οποίες ο σχηματισμός των κρατών δε συντελέστηκε αμιγώς εντός γλωσσικών ορίων και τις μικρές κοινότητες τις έχουν περικλείσει μεγαλύτερες.

2. Η δημογραφική κατάσταση τέτοιων περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών ποικίλει σε μεγάλο βαθμό, από μερικές χιλιάδες ομιλητές μέχρι αρκετά εκατομμύρια, όπως συμβαίνει και με τη νομοθεσία και την πρακτική των μεμονωμένων κρατών αναφορικά με αυτές. Ωστόσο, το κοινό στοιχείο πολλών εξ αυτών είναι ένας μεγαλύτερος ή μικρότερος βαθμός αβεβαιότητας. Επιπλέον, ανεξάρτητα από τα όσα συνέβαιναν στο παρελθόν, οι απειλές που έχουν να αντιμετωπίσουν αυτές οι περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες σήμερα οφείλονται συχνά, τουλάχιστον εξίσου, στην αναπόφευκτα τυποποιητική επιρροή του σύγχρονου πολιτισμού και κυρίως αυτή των μέσων μαζικής ενημέρωσης αναφορικά με το εχθρικό περιβάλλον ή μια κυβερνητική πολιτική αφομοίωσης.

3. Για πολλά χρόνια, διάφορα σώματα εντός του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν εκφράσει ανησυχία για την κατάσταση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Πράγματι, η Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, στο άρθρο 14, διατυπώνει την αρχή της μη διάκρισης, καθιστώντας ιδιαίτερα παράνομη, τουλάχιστον όσον αφορά την άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που εγγυάται η Σύμβαση, οποιαδήποτε διάκριση βάσει γλώσσας ή συσχέτισης με κάποια εθνική μειονότητα. Παρόλο που είναι πολύ σημαντικό, ωστόσο το εν λόγω άρθρο δημιουργεί μόνο το δικαίωμα των ατόμων να μην υπόκεινται σε διάκριση, αλλά όχι ένα σύστημα θετικής προστασίας των μειονοτικών γλωσσών και των κοινοτήτων που τις χρησιμοποιούν, όπως τονίστηκε από τη Συμβουλευτική Συνέλευση ήδη από το 1957, στο ψήφισμα 136. Το 1961, στη σύσταση 285, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση επικαλέστηκε την ανάγκη εύρεσης προστατευτικών μέτρων για τη συμπλήρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης ώστε να διασφαλιστούν τα δικαιώματα των μειονοτήτων προκειμένου να απολαμβάνουν τον πολιτισμό τους, να χρησιμοποιούν τη γλώσσα τους, να εγκαθιδρύουν τα δικά τους σχολεία κ.ο.κ.

4. Τέλος, το 1981, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης υιοθέτησε τη σύσταση 928 για τα εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προβλήματα των μειονοτικών γλωσσών και διαλέκτων στην Ευρώπη και την ίδια χρονιά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πέρασε ψήφισμα για τα ίδια ζητήματα. Και τα δυο έγγραφα κατέληξαν στην αναγκαιότητα σχεδιασμού ενός χάρτη περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών και πολιτισμών.

5. Δρώντας με βάση αυτές τις συστάσεις και τα ψηφίσματα, η Μόνιμη Διάσκεψη των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών της Ευρώπης (CLRAE) αποφάσισε να αναλάβει την προετοιμασία ενός ευρωπαϊκού χάρτη για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, λόγω του ρόλου που αναμένεται να διαδραματίσουν οι τοπικές και περιφερειακές αρχές σχετικά με τις γλώσσες και τους πολιτισμούς σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

6. Η προκαταρκτικές εργασίες πριν την ίδια τη σχεδίαση του χάρτη, περιελάμβαναν τη διερεύνηση της ισχύουσας κατάστασης των περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών στην Ευρώπη και, το 1984, μια δημόσια ακρόαση στην οποία παρέστησαν περίπου 250 άτομα, αντιπρόσωποι πάνω από 40 γλωσσών. Η αρχική σχεδίαση διενεργήθηκε με τη συνδρομή ομάδας εμπειρογνομόνων. Δεδομένου του έντονου και συνεχούς ενδιαφέροντος της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για το συγκεκριμένο θέμα, η πρώτη συμμετείχε στο σχεδιασμό και διατηρήθηκαν επαφές με αρμόδια μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

7. Τέλος, στο ψήφισμα 192 (1988), η Μόνιμη Διάσκεψη πρότεινε το κείμενο του χάρτη που είχε σχεδιαστεί για να αποκτήσει καθεστώς σύμβασης.

8. Μετά από αυτή την πρωτοβουλία, την οποία στήριξε η Κοινοβουλευτική Συνέλευση στην υπ' αριθ. 142 γνώμη του 1988, η Επιτροπή Υπουργών δημιούργησε μια ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων στις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη (CAHLR), επιφορτισμένη με το σχεδιασμό ενός χάρτη που θα λάμβανε υπ' όψιν το κείμενο της Μόνιμης Διάσκεψης. Αυτή η διακυβερνητική επιτροπή ξεκίνησε τις εργασίες της στα τέλη του 1989. Δεδομένου του σημαντικού ρόλου τους ως υποστηρικτές του σχεδίου, τόσο η Μόνιμη Διάσκεψη των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών της Ευρώπης όσο και η Κοινοβουλευτική Συνέλευση αντιπροσωπεύονταν στις συναντήσεις της. Πριν την κατάθεση του τελικού κειμένου του σχεδίου του χάρτη στην Επιτροπή Υπουργών το 1992, η ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη συμβουλευτήκε και έλαβε υπ' όψιν της τις απόψεις αρκετών εξειδικευμένων επιτροπών εντός του Συμβουλίου της Ευρώπης (για τον πολιτισμό, την εκπαίδευση, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη νομική συνεργασία, τα ζητήματα εγκληματικότητας, τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, τα ΜΜΕ), καθώς και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Δημοκρατία μέσω της Νομοθεσίας.

9. Ο χάρτης υιοθετήθηκε ως σύμβαση από την Επιτροπή Υπουργών στην 478^η σύνοδο υφυπουργών στις 25 Ιουνίου 1992 και η υπογραφή του ξεκίνησε στις 5 Νοεμβρίου 1992 στο Στρασβούργο.

Γενικές παρατηρήσεις

Στόχοι του χάρτη

10. Όπως καθίσταται σαφές στο προοίμιο, ο πρωτεύων σκοπός του χάρτη είναι πολιτιστικός. Είναι σχεδιασμένος να προστατεύει και να προωθεί τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες ως απειλούμενο στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης. Για αυτό το λόγο, όχι μόνο περιλαμβάνει ρήτρα μη διάκρισης σχετικά με τη χρήση αυτών των γλωσσών, αλλά και προβλέπει μέτρα για την ενεργό υποστήριξή τους: στόχος είναι η διασφάλιση, στο μέτρο του ευλόγως δυνατού, της χρήσης των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στην εκπαίδευση και τα ΜΜΕ και να επιτρέψει τη χρήση τους σε δικαστικά και διοικητικά περιβάλλοντα, στην οικονομική και κοινωνική ζωή και στις πολιτιστικές δραστηριότητες. Μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο μπορούν τέτοιου είδους γλώσσες να αντισταθμίσουν, όπου αυτό είναι απαραίτητο, τις αντίξοες συνθήκες του παρελθόντος, να διατηρηθούν και να αναπτυχθούν ως ζώσα πτυχή της πολιτιστικής ταυτότητας της Ευρώπης.

11. Ο χάρτης επιδιώκει να προστατεύσει και να προωθήσει τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, όχι τις γλωσσικές μειονότητες. Για αυτό το λόγο, δίνεται έμφαση στην πολιτιστική διάσταση και τη χρήση μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας σε όλες τις πτυχές της ζωής των ομιλητών της. Ο χάρτης δεν καθιερώνει κανενός είδους ατομικά ή συλλογικά δικαιώματα για τους ομιλητές των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Ωστόσο, οι υποχρεώσεις των κομμάτων σχετικά με το καθεστώς των εν λόγω γλωσσών και η εγχώρια νομοθεσία που θα πρέπει να εισαχθεί σε συμμόρφωση με το χάρτη θα έχουν πρόδηλο αντίκτυπο στην κατάσταση των σχετικών κοινοτήτων και των μεμονωμένων μελών τους.

12. Η Μόνιμη Διάσκεψη των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών της Ευρώπης συνέλαβε και παρουσίασε το σχέδιο του χάρτη πριν τις δραματικές αλλαγές στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη και λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ανάγκες των χωρών οι οποίες ήδη αποτελούσαν μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Παρόλα αυτά, η σημασία του χάρτη και της προσέγγισής του στην κατάσταση των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης έχει έκτοτε επιβεβαιωθεί από το σημαντικό ενδιαφέρον που έδειξαν οι αντιπρόσωποι αρκετών από αυτές τις χώρες για την εγκαθίδρυση ευρωπαϊκών προτύπων επί του θέματος.

13. Αν και το σχέδιο του χάρτη δεν ασχολείται με το πρόβλημα των εθνικοτήτων που προσβλέπουν σε ανεξαρτητοποίηση ή επαναχάραξη συνόρων, πιθανά αναμένεται να βοηθήσει, με συγκρατημένο και ρεαλιστικό τρόπο, στον κατευνασμό του προβλήματος των μειονοτήτων η γλώσσα των οποίων αποτελεί διακριτικό χαρακτηριστικό τους, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να νιώσουν πιο άνετα εντός του κράτους στο οποίο τις τοποθέτησε η ιστορία. Αντί να ενθαρρύνει τις τάσεις διάσπασης, η ενίσχυση της δυνατότητας χρήσης περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών σε διάφορες πτυχές της ζωής δεν μπορεί παρά να

ενθαρρύνει τις ομάδες ομιλητών τους να παραμερίσουν τη δυσaréσκεια του παρελθόντος που τους απέτρεπε από το να δεχτούν τη θέση τους στη χώρα στην οποία ζουν και στην Ευρώπη συνολικά.

14. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να τονιστεί ότι ο χάρτης δεν αντιλαμβάνεται τη σχέση μεταξύ επίσημων γλωσσών και περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών από άποψη συναγωνισμού ή ανταγωνισμού. Αντίθετα, υιοθετεί σκόπιμα μια διαπολιτισμική και πολύγλωσση προσέγγιση με την οποία κάθε κατηγορία γλώσσας έχει τη δική της ξεχωριστή θέση. Αυτή η προσέγγιση αντιστοιχεί πλήρως στις αξίες που παραδοσιακά υπερθεματίζει το Συμβούλιο της Ευρώπης και τις προσπάθειές του για την προώθηση στενότερων σχέσεων μεταξύ των λαών, αυξημένη ευρωπαϊκή συνεργασία και καλύτερη κατανόηση μεταξύ των διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων εντός του κράτους σε διαπολιτισμική βάση.

15. Ο χάρτης δεν πραγματεύεται την κατάσταση νέων, συχνά μη Ευρωπαϊκών γλωσσών που μπορεί να έχουν εμφανιστεί στις υπογράφουσες χώρες ως αποτέλεσμα των πρόσφατων μεταναστευτικών κυμάτων που συχνά ανακλύπουν λόγω οικονομικών κινήτρων. Στις περιπτώσεις πληθυσμών που μιλούν τέτοιες γλώσσες προκύπτουν συγκεκριμένα προβλήματα ενσωμάτωσης. Η ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη υιοθέτησε την άποψη ότι τα εν λόγω προβλήματα έχριζαν ξεχωριστής αντιμετώπισης, εφόσον ενδείκνυται από κάποιο συγκεκριμένο νομικό όργανο.

16. Τέλος, μπορεί να σημειωθεί ότι ορισμένα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης ήδη εφαρμόζουν πολιτικές που ξεπερνούν κάποιες από τις απαιτήσεις του χάρτη. Σε καμία περίπτωση δεν επιδιώκεται από τις διατάξεις του χάρτη η καταστολή του δικαιώματός τους να πράξουν αναλόγως.

Βασικές έννοιες και προσέγγιση

Η έννοια της γλώσσας

17. Η έννοια της γλώσσας, όπως αυτή χρησιμοποιείται στο χάρτη, εστιάζεται κυρίως στην πολιτιστική λειτουργία της γλώσσας. Γι αυτό και δεν ορίζεται υποκειμενικά με τρόπο τέτοιο που να καθίσταται ατομικό δικαίωμα, δηλαδή το δικαίωμα του να μιλά κανείς «τη γλώσσα του», αφήνοντας τον καθένα ξεχωριστά να ορίσει τη γλώσσα αυτή. Ούτε και βασίζεται σε πολιτικοκοινωνικούς ή εθνικούς ορισμούς, περιγράφοντας τη γλώσσα ως όχημα κάποιας συγκεκριμένης κοινωνικής ή εθνικής ομάδας. Συνεπώς, ο χάρτης μπορεί να αποφύγει τον ορισμό της έννοιας των γλωσσικών μειονοτήτων, εφόσον στόχος του δεν είναι να ορίσει τα δικαιώματα εθνικών ή/και πολιτιστικών μειονοτικών ομάδων, αλλά να προστατέψει και να προωθήσει τις περιφερειακές ή τις μειονοτικές γλώσσες καθαυτές.

Χρησιμοποιούμενη ορολογία

18. Αντί άλλων εκφράσεων όπως «λιγότερο διαδεδομένες γλώσσες», η ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη επέλεξε τον όρο «περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες». Το επίθετο «περιφερειακός» περιγράφει γλώσσες ομιλούμενες σε περιορισμένη έκταση της επικράτειας ενός κράτους, εντός της οποίας, συν τοις άλλοις, μπορεί να ομιλούνται από την πλειονότητα των πολιτών. Ο όρος «μειονοτικός» αναφέρεται σε καταστάσεις στις οποίες είτε η γλώσσα ομιλείται από άτομα που δεν συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένη περιοχή της επικράτειας ενός κράτους, είτε ομιλείται από μια ομάδα ατόμων, η οποία, αν και συγκεντρωμένη σε μια περιοχή της επικράτειας της χώρας, είναι αριθμητικά μικρότερη από τον πληθυσμό της περιοχής που ομιλεί την γλώσσα της πλειοψηφίας του κράτους. Αμφότερα επίθετα αναφέρονται ως εκ τούτου σε αντικειμενικά κριτήρια και όχι σε νομικές έννοιες και σε κάθε περίπτωση σχετίζονται με την κατάσταση σε ένα δεδομένο κράτος (παραδείγματος χάριν, μια μειονοτική γλώσσα σε ένα κράτος μπορεί να αποτελεί κυρίαρχη γλώσσα σε κάποιο άλλο).

Απουσία διάκρισης μεταξύ διαφορετικών «κατηγοριών» περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών

19. Οι συντάκτες του χάρτη αντιμετώπισαν το πρόβλημα της ύπαρξης μεγάλων διαφορών μεταξύ των καθεστώτων των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στην Ευρώπη. Ορισμένες γλώσσες καλύπτουν μια

σχετικά μεγάλη εδαφική περιοχή, ομιλούνται από σημαντικό πληθυσμό και χαίρουν μιας συγκεκριμένης ικανότητας εξέλιξης και πολιτιστικής σταθερότητας. Άλλες ομιλούνται μόνο από πολύ μικρό ποσοστό του πληθυσμού, σε περιορισμένη περιοχή ή στο πλαίσιο μιας ιδιαίτερα διακεκριμένης μειονότητας και έχουν ήδη σημαντικά εξασθενημένη προοπτική επιβίωσης και εξέλιξης.

20. Ωστόσο, αποφασίστηκε να μη γίνει προσπάθεια ορισμού των διαφορετικών κατηγοριών γλωσσών σύμφωνα με την αντικειμενική κατάστασή τους. Μια τέτοια προσέγγιση δε θα αντικατόπτριζε την ποικιλότητα των γλωσσικών καθεστώτων που υφίστανται στην Ευρώπη. Στην πράξη, κάθε περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα συνιστά ιδιαίτερη περίπτωση και είναι μάταιη η προσπάθεια αναγκαστικής ένταξής της σε ξεχωριστές ομάδες. Η λύση που υιοθετήθηκε ήταν η διατήρηση μόνης της έννοιας της περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας, ενώ παράλληλα δόθηκε η δυνατότητα στα κράτη να προσαρμόσουν τις ενέργειές τους στο καθεστώς κάθε περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας.

Απουσία καταλόγου περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στην Ευρώπη

21. Ο χάρτης δε συγκεκριμενοποιεί ποιες ευρωπαϊκές γλώσσες αντιστοιχούν στην έννοια των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών όπως αυτή ορίζεται στο πρώτο του άρθρο. Μάλιστα, η προκαταρκτική έρευνα για το γλωσσολογικό καθεστώς στην Ευρώπη που διενεργήθηκε από τη Μόνιμη Διάσκεψη των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών της Ευρώπης προέτρεψε τους συντάκτες του χάρτη να αποφύγουν την επισύναψη καταλόγου με τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες. Όσο εμπειρογνώμονες κι αν ήταν οι συντάκτες του, ένας τέτοιος κατάλογος θα έγειρε αδιαμφισβήτητα ευρείες αντιδράσεις από γλωσσολογικής και όχι μόνο άποψης. Επιπλέον, η αξία του θα περιοριζόταν, αφού όπως και να 'χει σχετικά με τα συγκεκριμένα μέτρα του Μέρους III του χάρτη, εναπόκειται σε μεγάλο βαθμό στα μέρη να προσδιορίσουν ποιες διατάξεις θα εφαρμοστούν σε ποια γλώσσα. Ο χάρτης προτείνει κατάλληλες λύσεις για τα διαφορετικά καθεστάτα μεμονωμένων περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, δεν προκαθορίζει ωστόσο κάποιο συγκεκριμένο καθεστώς για συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Η δομή του χάρτη

22. Από τη μια πλευρά, ο χάρτης εδραιώνει έναν κοινό πυρήνα αρχών, που παραθέτονται στο Μέρος II και ο οποίος ισχύει για όλες τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες. Από την άλλη πλευρά, το Μέρος III του χάρτη περιέχει μια σειρά συγκεκριμένων διατάξεων που αφορούν τη θέση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών σε διάφορους τομείς της ζωής της κοινότητας: τα μεμονωμένα κράτη είναι ελεύθερα, εντός ορισμένων ορίων, να προσδιορίσουν ποιες από τις διατάξεις θα εφαρμοστούν για καθεμία από τις ομιλούμενες εντός των συνόρων τους γλώσσες. Επιπροσθέτως, σημαντικός αριθμός διατάξεων παρέχει πολλαπλές επιλογές διαφορετικού βαθμού αυστηρότητας, μια εκ των οποίων πρέπει να εφαρμοστεί «ανάλογα με το καθεστώς κάθε γλώσσας».

23. Αυτή η ευελιξία λαμβάνει υπ' όψιν τις σημαντικές διαφορές στα de facto καθεστάτα των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών (αριθμός ομιλητών, βαθμός διασποράς κλπ). Λαμβάνει επίσης υπόψη το κόστος που συνεπάγονται πολλές από τις διατάξεις και τις ποικίλες διοικητικές και χρηματοοικονομικές δυνατότητες των ευρωπαϊκών κρατών. Από την άποψη αυτή, είναι σημαντικό τα εμπλεκόμενα μέρη να μπορούν να αυξάνουν τις δεσμεύσεις τους σε μετέπειτα στάδιο, καθώς εξελίσσεται το νομικό καθεστώς τους ή το επιτρέπουν οι χρηματοοικονομικές τους περιστάσεις.

24. Τέλος, το Μέρος IV του χάρτη περιέχει εκτελεστικές διατάξεις, συμπεριλαμβανομένης ιδιαίτερα της ίδρυσης μιας επιτροπής Ευρωπαίων εμπειρογνομόνων για τον έλεγχο της εφαρμογής του χάρτη.

Σχολιασμός επί των διατάξεων του χάρτη

Προοίμιο

25. Το προοίμιο εκθέτει τους λόγους κατάρτισης του χάρτη και επεξηγεί τη βασική προσέγγισή του σε φιλοσοφικό επίπεδο.

26. Σκοπός του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η επίτευξη μεγαλύτερης ενότητας μεταξύ των μελών του για την προώθηση της κοινής κληρονομιάς και των ιδεωδών τους. Η γλωσσική ποικιλότητα είναι ένα από τα πολυτιμότερα στοιχεία της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Η πολιτιστική ταυτότητα της Ευρώπης δεν μπορεί να δομηθεί με βάση τη γλωσσική τυποποίηση. Αντίθετα, η προστασία και η ενδυνάμωση των παραδοσιακών περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών της εκπροσωπεί τη συμβολή στην οικοδόμηση της Ευρώπης, η οποία, σύμφωνα με τα ιδανικά των μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, μπορεί να θεμελιωθεί μόνο στηριζόμενη σε πλουραλιστικές αρχές.

27. Το προοίμιο αναφέρεται στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Επιπλέον, παραθέτει τις δεσμεύσεις πολιτικής φύσεως που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη. Έχοντας υπ' όψιν την παρούσα αδυναμία κάποιων από τις ιστορικές περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη, ωστόσο, μόνη η απαγόρευση διακρίσεων εις βάρος των χρηστών τους δεν αποτελεί επαρκή διασφάλιση. Ιδιαίτερη στήριξη που να αντικατοπτρίζει τα συμφέροντα και τις επιθυμίες των χρηστών αυτών των γλωσσών είναι απαραίτητη για τη διατήρηση και την ανάπτυξή τους.

28. Η προσέγγιση του χάρτη σέβεται τις αρχές της εθνικής κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας. Κάθε κράτος καλείται να λάβει υπ' όψιν του μια πολιτιστική και κοινωνική πραγματικότητα και δεν τίθεται ζήτημα αμφισβήτησης οποιασδήποτε πολιτικής ή θεσμικής τάξης. Αντίθετα, επειδή τα κράτη μέλη δέχονται τις εδαφικές και κρατικές δομές ως έχουν, πιστεύουν ότι είναι απαραίτητη, εντός κάθε κράτους, αλλά με συντονισμένο τρόπο, η λήψη μέτρων για την προώθηση των γλωσσών περιφερειακής ή μειονοτικής φύσης.

29. Η επισφράγιση των αρχών της διαπολιτισμικότητας και της πολυγλωσσίας εξυπηρετεί στην άρση τυχόν παρερμηνειών των στόχων του χάρτη, ο οποίος σε καμία περίπτωση δεν επιζητά την υπόθαλψη οποιουδήποτε κατακερματισμού γλωσσικών ομάδων. Αντίθετα, αναγνωρίζεται η ανάγκη γνώσης της επίσημης γλώσσας κάθε κράτους (ή μιας εκ των επισήμων γλωσσών). Συνεπώς, καμία από τις διατάξεις του χάρτη δε θα πρέπει να ερμηνευτεί ως απόπειρα έγερσης εμποδίων στη γνώση των επισήμων γλωσσών.

Μέρος Ι – Γενικές διατάξεις

Άρθρο 1 – Ορισμοί

Ορισμός «περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών» (άρθρο 1, παράγραφος α)

30. Ο ορισμός που χρησιμοποιείται στο χάρτη δίνει έμφαση σε τρεις πλευρές:

Γλώσσες παραδοσιακά ομιλούμενες από υπηκόους του κράτους:

31. Σκοπός του χάρτη δεν είναι η επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν από φαινόμενα πρόσφατης μετανάστευσης, με αποτέλεσμα την εμφάνιση ομάδων που ομιλούν μια ξένη γλώσσα στη χώρα υποδοχής ή σε ορισμένες περιπτώσεις στη χώρα προέλευσης, στην περίπτωση επιστροφής. Ιδιαίτερα, ο χάρτης δεν ασχολείται με το φαινόμενο των μη ευρωπαϊκών ομάδων που έχουν πρόσφατα μεταναστεύσει στην Ευρώπη και έχουν αποκτήσει την εθνικότητα ενός ευρωπαϊκού κράτους. Η έκφραση «ιστορικές περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες της Ευρώπης» (βλ. δεύτερη παράγραφο του προοιμίου) και γλώσσες «παραδοσιακά ομιλούμενες» εντός του κράτους (άρθρο 1, παράγραφος α) δηλώνουν σαφώς ότι ο χάρτης καλύπτει μόνο τις ιστορικές γλώσσες, δηλαδή γλώσσες οι οποίες ομιλούνται για μεγάλη χρονική περίοδο στο εν λόγω κράτος.

Διαφορετικές γλώσσες:

32. Αυτές οι γλώσσες πρέπει να διαφέρουν σαφώς από όποια άλλη γλώσσα ή γλώσσες ομιλείται από τον υπόλοιπο πληθυσμό του κράτους. Ο χάρτης δεν αφορά τοπικές παραλλαγές ή διαφορετικές διαλέκτους

της μιας και αυτής γλώσσας. Ωστόσο, δεν παίρνει θέση στο συχνά αμφιλεγόμενο ζήτημα του σημείου στο οποίο διαφορετικές μορφές έκφρασης συνιστούν ξεχωριστές γλώσσες. Το εν λόγω ζήτημα εξαρτάται όχι μόνο από αυστηρά γλωσσολογικές θεωρήσεις, αλλά και από ψυχοκοινωνιολογικά και πολιτικά φαινόμενα τα οποία μπορεί να προσφέρουν διαφορετική απάντηση κατά περίπτωση. Κατά συνέπεια, αφήνεται στις αρμόδιες αρχές εντός κάθε κράτους, σύμφωνα με τις δικές του δημοκρατικές διαδικασίες, να προσδιοριστεί σε ποιο σημείο μια μορφή έκφρασης συνιστά ξεχωριστή γλώσσα.

Εδαφική βάση:

33. Οι γλώσσες που καλύπτονται από το χάρτη είναι κατά κύριο λόγο εδαφικές γλώσσες, δηλαδή γλώσσες παραδοσιακά ομιλούμενες σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Για το λόγο αυτό ο χάρτης επιδιώκει τον ορισμό του «εδάφους στο οποίο χρησιμοποιείται η περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα». Δεν πρόκειται μόνο για το έδαφος στο οποίο η εν λόγω γλώσσα είναι κυρίαρχη ή ομιλείται από την πλειοψηφία, αφού πολλές γλώσσες έχουν γίνει μειονοτικές ακόμα και στις περιοχές όπου έχουν την παραδοσιακή εδαφική τους βάση. Ο λόγος για τον οποίο ο χάρτης ασχολείται κυρίως με γλώσσες οι οποίες έχουν εδαφική βάση είναι ότι τα περισσότερα από τα μέτρα που υποστηρίζει χρίζουν προσδιορισμού του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής, διαφορετικού από το κράτος ως σύνολο. Προφανώς υπάρχουν περιπτώσεις όπου παραπάνω από μια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα ομιλείται σε ένα δεδομένο έδαφος. Ο χάρτης καλύπτει και αυτές τις περιπτώσεις.

Ορισμός του εδάφους μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας (άρθρο 1, παράγραφος β)

34. Το έδαφος στο οποίο γίνεται αναφορά είναι αυτό στο οποίο μια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα ομιλείται σε σημαντικό βαθμό, ακόμα και από μια μειονότητα, και το οποίο αντιστοιχεί στην ιστορική της βάση. Καθώς οι όροι που χρησιμοποιούνται στο χάρτη είναι από αυτή την άποψη αναπόφευκτα αρκετά ευέλικτοι, εναπόκειται στο κάθε κράτος να ορίσει ακριβέστερα, στο πνεύμα του χάρτη, την έννοια του εδάφους των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις διατάξεις της παραγράφου 1.β του άρθρου 7, σχετικά με την προστασία του εδάφους των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών.

35. Καίρια στην εν λόγω διάταξη είναι η φράση «αριθμός ατόμων που δικαιολογεί την υιοθέτηση διάφορων προστατευτικών και προωθητικών μέτρων». Οι συντάκτες του χάρτη απέφυγαν την εδραίωση ενός συγκεκριμένου ποσοστού ομιλητών μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας από το οποίο ή πάνω από το οποίο θα πρέπει να ισχύσουν τα μέτρα που παρατίθενται στο χάρτη. Προτίμησαν να αφήσουν στην ευχέρεια των κρατών την εκτίμηση, σύμφωνα με το πνεύμα του χάρτη, ανάλογα με τη φύση του κάθε προβλεπόμενου μέτρου, του κατάλληλου αριθμού ομιλητών της γλώσσας που απαιτείται για την υιοθέτηση του εν λόγω μέτρου.

Ορισμός «μη εδαφικών γλωσσών» (άρθρο 1, παράγραφος γ)

36. Οι «μη εδαφικές γλώσσες» αποκλείονται από την κατηγορία των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, αφού στερούνται εδαφικής βάσης. Υπό άλλη οπτική γωνία ωστόσο, αντιστοιχούν στον ορισμό που περιέχεται στην παράγραφο α του άρθρου 1, εφόσον συνιστούν γλώσσες παραδοσιακά ομιλούμενες στο έδαφος του κράτους, από πολίτες του κράτους. Παραδείγματα μη εδαφικών γλωσσών είναι η γερμανοεβραϊκή γλώσσα (γίντις) και η γλώσσα των Ρομά.

37. Απουσία εδαφικής βάσης, μόνο ένα μικρό μέρος του χάρτη μπορεί να εφαρμοστεί στις εν λόγω γλώσσες. Συγκεκριμένα, οι περισσότερες διατάξεις του Μέρους III έχουν στόχο να προστατέψουν ή να προωθήσουν περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες σε σχέση με το έδαφος στο οποίο ομιλούνται. Το Μέρος II μπορεί πιο εύκολα να εφαρμοστεί σε μη εδαφικές γλώσσες, μόνο όμως κατ' αναλογία και σύμφωνα με τους όρους της παραγράφου 5 του άρθρου 7.

Άρθρο 2 – Δεσμεύσεις

38. Το άρθρο 2 διαχωρίζει τα δύο κύρια μέρη του χάρτη, συγκεκριμένα το Μέρος II και το Μέρος III.

Εφαρμογή του Μέρους II (άρθρο 2, παράγραφος 1)

39. Το Μέρος II είναι γενικού περιεχομένου και εφαρμόζεται στο σύνολό του σε όλες τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες που ομιλούνται στο έδαφος ενός συμβαλλόμενου κράτους. Πρέπει να σημειωθεί ωστόσο, ότι η χρήση της φράσης «ανάλογα με το καθεστώς κάθε γλώσσας» δηλώνει ότι το συγκεκριμένο μέρος έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στην πολύ μεγάλη ποικιλία γλωσσικών καθεστώτων που απαντώνται στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες αλλά και εντός κάθε χώρας. Ιδιαίτερα, στην πρώτη παράγραφο, τα συμβαλλόμενα κράτη καλούνται να δεσμευτούν ως προς την εναρμόνιση της πολιτικής, νομοθεσίας και πρακτικής τους με έναν αριθμό αρχών και στόχων. Αυτά ορίζονται με αρκετά γενικό τρόπο και επιτρέπουν στα εμπλεκόμενα κράτη μεγάλο βαθμό ευχέρειας αναφορικά με την ερμηνεία και την εφαρμογή (βλ. εξηγήσεις στη συνέχεια αναφορικά με το Μέρος II).

40. Αν και τα συμβαλλόμενα κράτη δεν έχουν την ελευθερία να απονεύμουν ή να αρνηθούν σε κάποια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα το καθεστώς το οποίο εγγυάται το Μέρος II του χάρτη, είναι υπεύθυνα, ως αρμόδια για την εφαρμογή του χάρτη, για την απόφαση του κατά πόσον η μορφή έκφρασης που χρησιμοποιείται σε μια συγκεκριμένη περιοχή του εδάφους τους ή από μια συγκεκριμένη ομάδα των υπηκόων τους συνιστά περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα εντός του νοήματος του χάρτη.

Εφαρμογή του Μέρους III (άρθρο 2, παράγραφος 2)

41. Σκοπός του Μέρους III είναι η μετάφραση των γενικών αρχών που επιβάλλονται με το Μέρος II σε συγκεκριμένους κανόνες. Είναι δεσμευτικό για εκείνα τα συμβαλλόμενα κράτη που, πέραν των διατάξεων του Μέρους II, αναλαμβάνουν την εφαρμογή των διατάξεων που έχουν επιλέξει από το Μέρος III. Προκειμένου να καθίσταται δυνατή η προσαρμογή του χάρτη στην ποικιλότητα γλωσσικών καθεστώτων που απαντώνται στα διάφορα ευρωπαϊκά κράτη, οι συντάκτες του χάρτη παρέχουν μια διπλή τροποποίηση: κατ' αρχάς, τα κράτη έχουν την ελευθερία να κατονομάσουν τις γλώσσες για τις οποίες συμφωνούν να εφαρμοστεί το Μέρος III του χάρτη και εν συνεχεία, για καθεμία από τις γλώσσες για τις οποίες συμφωνούν να έχει εφαρμογή ο χάρτης, μπορούν να προσδιορίσουν τις διατάξεις του Μέρους III τις οποίες προσυπογράφουν.

42. Είναι δυνατό για ένα συμβαλλόμενο κράτος, χωρίς να παραβιάζει το γράμμα του χάρτη, να αναγνωρίσει την ύπαρξη μιας συγκεκριμένης περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας στο έδαφός του αλλά να θεωρήσει προτιμότερο, για λόγους που εμπίπτουν στη διακριτική του ευχέρεια, να μην επεκτείνει σε αυτή τη γλώσσα τα προνόμια των διατάξεων του Μέρους III του χάρτη. Είναι σαφές ωστόσο ότι οι λόγοι που ωθούν ένα κράτος στον αποκλεισμό μιας αναγνωρισμένης περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας εξ' ολοκλήρου από τα προνόμια του Μέρους III πρέπει να είναι λόγοι συμβατοί με το πνεύμα, τους στόχους και τις αρχές του χάρτη.

43. Μόλις το κράτος συμφωνήσει στην εφαρμογή του Μέρους III για μια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα που ομιλείται στο έδαφός του, συνεχίζει να έχει την υποχρέωση προσδιορισμού των παραγράφων του Μέρους III που θα εφαρμοστούν στη συγκεκριμένη περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 2 τα συμβαλλόμενα μέρη δεσμεύονται στην εφαρμογή τουλάχιστον 35 παραγράφων ή υποπαραγράφων που επιλέγονται από τις διατάξεις του Μέρους III. Ο ρόλος του κράτους στην επιλογή μεταξύ των διαφορετικών αυτών παραγράφων έγκειται στην αντιστοίχιση του χάρτη όσο το δυνατόν ακριβέστερα με το συγκεκριμένο πλαίσιο κάθε περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας.

44. Για το λόγο αυτό, οι όροι που προβλέπονται από την παράγραφο 2 του άρθρου 2 διατηρούνται στο ελάχιστο, με στόχο να παρέχουν τη δυνατότητα εύλογης κατανομής των δεσμεύσεων των κρατών στα διάφορα άρθρα του χάρτη, διασφαλίζοντας έτσι ότι δεν αγνοείται κανένα καίριο πεδίο προστασίας των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών (εκπαίδευση, δικαστικές αρχές, διοικητικές αρχές και δημόσιες υπηρεσίες, ΜΜΕ, πολιτιστικές δραστηριότητες και εγκαταστάσεις, οικονομική και κοινωνική ζωή).

45. Η έκφραση «παράγραφοι ή υποπαράγραφοι» αναφέρεται στις διακεκριμένες αυθύπαρκτες διατάξεις του χάρτη. Ως εκ τούτου, εάν ένα κράτος επιλέξει την παράγραφο 3 του άρθρου 9, αυτή η παράγραφος θα υπολογιστεί ως μια μονάδα για τους σκοπούς της παραγράφου 2 του άρθρου 2. Το ίδιο ισχύει και αν ένα κράτος αποδεχτεί την υποπαράγραφο ζ της παραγράφου 1 του άρθρου 8. Στις περιπτώσεις που μια δεδομένη παράγραφος ή υποπαράγραφος περιέχει αρκετές επιλογές, η προτίμηση μιας επιλογής θα συνιστά υποπαράγραφο για τους σκοπούς της παραγράφου 2 του άρθρου 2. Για παράδειγμα, στο άρθρο 8, εάν ένα κράτος προτιμήσει την επιλογή α.iii στην παράγραφο 1, το εν λόγω κείμενο θα θεωρείται «υποπαράγραφος». Δεν ισχύει όμως το ίδιο όταν οι επιλογές δεν είναι απαραίτητα εναλλακτικές λύσεις, αλλά μπορούν να επιλεγούν ως σύνολο. Ως εκ τούτου στο άρθρο 9, εάν ένα κράτος προτιμήσει τις επιλογές α.iii και α.iv στην παράγραφο 1, αυτά τα κείμενα θα υπολογιστούν ως δυο υποπαράγραφοι εντός του νοήματος του άρθρου 2.

46. Στόχος αυτών των επιλογών είναι η εισαγωγή ενός επιπρόσθετου στοιχείου ευελιξίας στο χάρτη έτσι ώστε να λαμβάνει υπ' όψιν τις ευρείες διαφορές στα de facto καθεστώτα των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Είναι σαφές ότι ορισμένες διατάξεις οι οποίες είναι απόλυτα προσαρμοσμένες σε μια περιφερειακή γλώσσα που εξασκείται από μεγάλο αριθμό ομιλητών δεν αρμόζουν για μια μειονοτική γλώσσα που χρησιμοποιείται μόνο από μια μικρή ομάδα ατόμων. Ο ρόλος των κρατών δεν θα είναι να επιλέγουν αυθαίρετα μεταξύ αυτών των εναλλακτικών διατυπώσεων, αλλά να επιζητούν για κάθε περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα τη διατύπωση εκείνη που ταιριάζει καλύτερα στα χαρακτηριστικά και το στάδιο ανάπτυξης της γλώσσας. Ο σκοπός αυτών των εναλλακτικών διατυπώσεων εκφράζεται σαφώς στο ίδιο το κείμενο των σχετικών άρθρων ή παραγράφων του Μέρους III, τα οποία εγγυώνται ότι είναι εφαρμόσιμα «σύμφωνα με το καθεστώς κάθε γλώσσας». Σε γενικές γραμμές και απουσία άλλων σχετικών παραγόντων, κάτι τέτοιο θα συνεπαγόταν, για παράδειγμα, ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των ομιλητών μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας και όσο πιο ομογενής είναι ο περιφερειακός πληθυσμός, τόσο «ισχυρότερη» θα ήταν η επιλογή που θα έπρεπε να εφαρμοστεί. Μια ασθενέστερη εναλλακτική θα έπρεπε να εφαρμοστεί μόνο στην περίπτωση που η ισχυρότερη επιλογή δε μπορεί να εφαρμοστεί εξαιτίας του καθεστώτος της εν λόγω γλώσσας.

47. Έγκεται λοιπόν στα κράτη να επιλέξουν τις διατάξεις του Μέρους III που θα σχηματίζουν ένα συνεκτικό πλαίσιο σύμφωνα με το συγκεκριμένο καθεστώς κάθε γλώσσας. Θα έχουν επίσης τη δυνατότητα, εάν το προτιμούν, να υιοθετήσουν ένα γενικό πλαίσιο που θα εφαρμόζεται σε όλες τις γλώσσες ή σε μια ομάδα γλωσσών.

Άρθρο 3 – Πρακτικοί διακανονισμοί

48. Το άρθρο 3 περιγράφει τη διαδικασία εφαρμογής των αρχών που μόλις περιγράφηκαν στο άρθρο 2: κάθε συμβαλλόμενο κράτος διευκρινίζει στο όργανο επικύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης, πρώτον, τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες εκείνες για τις οποίες ισχύει το Μέρος III και δεύτερον, τις παραγράφους του Μέρους III που έχουν επιλεγεί για να εφαρμοστούν σε κάθε γλώσσα, αφού έχει κατανοηθεί ότι οι επιλεγμένες παράγραφοι δεν είναι απαραίτητο να είναι οι ίδιες για όλες τις γλώσσες.

49. Ο χάρτης, στο άρθρο 2, δεν υποχρεώνει την αποδοχή αμφότερων των Μερών II και III εφόσον ένα κράτος θα μπορούσε να περιοριστεί στην επικύρωση της σύμβασης χωρίς να επιλέξει κάποια γλώσσα για τους σκοπούς της εφαρμογής του Μέρους III. Σε αυτή την περίπτωση, θα ίσχυε μόνο το Μέρος II. Γενικά, το πνεύμα του χάρτη θα απαιτούσε τη χρήση από πλευράς των κρατών, των δυνατοτήτων που προσφέρει το Μέρος III, το οποίο συνιστά την ουσία της προστασίας που παρέχει ο χάρτης.

50. Είναι επίσης σαφές ότι, οποιαδήποτε στιγμή, ένα μέρος μπορεί να αναλάβει νέες υποχρεώσεις, για παράδειγμα επεκτείνοντας σε μια επιπλέον περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα το όφελος των διατάξεων του Μέρους III του χάρτη ή συνυπογράφοντας, αναφορικά με μια γλώσσα ή με όλες τις μειονοτικές ή περιφερειακές γλώσσες που ομιλούνται στο έδαφός του, παραγράφους του χάρτη, που προηγουμένως δεν είχαν γίνει αποδεκτές.

51. Η διατύπωση του άρθρου 3 λαμβάνει υπ' όψιν την τοποθέτηση ορισμένων κρατών μελών, σύμφωνα

με την οποία μια εθνική γλώσσα που χαίρει του καθεστώτος της επίσημης γλώσσας του κράτους, είτε στο σύνολο είτε σε μέρος της επικράτειάς του, μπορεί υπό άλλη οπτική γωνία να βρίσκεται σε συγκρίσιμη κατάσταση με περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες όπως αυτές ορίζονται στην παράγραφο α του άρθρου 1, επειδή χρησιμοποιείται από μια αριθμητικά μικρότερη ομάδα συγκριτικά με τον πληθυσμό που χρησιμοποιεί την/τις άλλη/ες επίσημη/ες γλώσσα/ες. Εάν ένα κράτος επιθυμεί μια τέτοια λιγότερο ευρέως χρησιμοποιούμενη επίσημη γλώσσα να επωφεληθεί από τα μέτρα προστασίας και προώθησης που προβλέπονται από το χάρτη, του δίνεται ως εκ τούτου η δυνατότητα να καθορίσει ότι ο χάρτης θα ισχύσει για αυτή. Μια τέτοια επέκταση της εφαρμογής του χάρτη σε επίσημη γλώσσα περικλείει σε αυτή την περίπτωση όλα τα άρθρα του χάρτη, συμπεριλαμβανομένης της παραγράφου 2 του άρθρου 4.

Άρθρο 4 – Υπάρχοντα καθεστώτα προστασίας

52. Το παρόν άρθρο αφορά το συνδυασμό του χάρτη με την εγχώρια νομοθεσία ή τις διεθνείς συμβάσεις που καθιερώνουν κάποιο νομικό καθεστώς για γλωσσικές μειονότητες.

53. Στις περιπτώσεις που συγκεκριμένες γλώσσες ή οι μειονότητες που τις ομιλούν απολαμβάνουν ήδη ένα καθεστώς που έχει οριστεί στο εγχώριο δίκαιο ή στο πλαίσιο διεθνών συμβάσεων, σκοπός του χάρτη είναι προφανώς να μην περιορίσει τα αναγνωρισμένα από τις εν λόγω διατάξεις δικαιώματα και εχέγγυα. Ωστόσο, η προστασία που παρέχεται από το χάρτη είναι επιπρόσθετη στα δικαιώματα και τα εχέγγυα που ήδη εκχωρούνται από άλλα όργανα. Για την εφαρμογή όλων αυτών των δεσμεύσεων, στις περιπτώσεις που υπάρχουν αντικρουόμενες διατάξεις για το ίδιο ζήτημα θα πρέπει να εφαρμόζονται οι πιο ευνοϊκές διατάξεις για τις εμπλεκόμενες μειονότητες ή γλώσσες. Ως εκ τούτου η ύπαρξη πιο περιοριστικών διατάξεων στο εγχώριο δίκαιο ή στο πλαίσιο άλλων διεθνών δεσμεύσεων δεν πρέπει να αποτελούν εμπόδιο στην εφαρμογή του χάρτη.

54. Η παράγραφος 1 του παρόντος άρθρου ασχολείται με τη συγκεκριμένη περίπτωση των δικαιωμάτων που εγγυάται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Επιδιώκει να αποκλείσει την πιθανότητα ότι κάποια από τις διατάξεις του χάρτη θα μπορούσε να ερμηνευτεί με τρόπο που θα περιορίζει την προστασία που παρέχεται με το χάρτη στα ανθρώπινα δικαιώματα των ατόμων.

Άρθρο 5 – Ισχύουσες υποχρεώσεις

55. Όπως καταδεικνύεται ήδη στο προοίμιο, η προστασία και η προώθηση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, η οποία αποτελεί στόχο του χάρτη, πρέπει να λαμβάνει χώρα εντός του πλαισίου της εθνικής κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας. Το παρόν άρθρο καθιστά σαφές ότι από αυτή την άποψη οι ισχύουσες υποχρεώσεις των μερών παραμένουν अपαράλλαχτες. Ιδιαίτερα το γεγονός ότι, επικυρώνοντας το χάρτη, ένα κράτος αναλαμβάνει δεσμεύσεις σχετικά με κάποια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κάποιο άλλο κράτος με ειδικό ενδιαφέρον στη συγκεκριμένη γλώσσα ή από τους χρήστες της γλώσσας ως πρόφαση για οποιαδήποτε δράση επιζήμια για την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα του κράτους.

Άρθρο 6 – Πληροφόρηση

56. Το κίνητρο για τη δέσμευση παροχής πληροφοριών, που καθιερώνεται με το παρόν άρθρο έγκειται στο γεγονός ότι ο χάρτης δε θα είναι ποτέ πλήρως αποτελεσματικός εάν οι αρμόδιες αρχές και οι ενδιαφερόμενοι οργανισμοί και άτομα δεν είναι ενήμεροι για τις υποχρεώσεις που συνάγονται από αυτόν.

Μέρος II – Στόχοι και αρχές

(Άρθρο 7)

Κατάλογος στόχων και αρχών που περιλαμβάνονται στο χάρτη (άρθρο 7, παράγραφος 1)

57. Αυτές οι διατάξεις αφορούν ουσιαστικά στόχους και αρχές και όχι ακριβείς κανόνες εφαρμογής. Οι εν λόγω στόχοι και αρχές θεωρείται ότι συνιστούν το απαραίτητο πλαίσιο για τη διαφύλαξη των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Υπάγονται σε έξι κύριους τίτλους.

Αναγνώριση περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών (άρθρο 7, παράγραφος 1.α)

58. Πρόκειται για το ζήτημα αναγνώρισης της ύπαρξης των γλωσσών αυτών και νομιμοποίησης της χρήσης τους. Μια τέτοια αναγνώριση δεν πρέπει να συγχέεται με την αναγνώριση μιας γλώσσας ως επίσημης γλώσσας. Η παραδοχή της ύπαρξης μιας γλώσσας αποτελεί προϋπόθεση για να ληφθούν υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά και οι ανάγκες της και για την ανάληψη δράσης εκ μέρους της.

Σεβασμός για τη γεωγραφική περιοχή κάθε περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας (άρθρο 7, παράγραφος 1.β)

59. Αν και ο χάρτης θεωρεί επιθυμητή τη διασφάλιση της συνοχής μεταξύ του εδάφους μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας και μιας κατάλληλης εδαφικής διοικητικής οντότητας, είναι σαφές ότι αυτός ο στόχος δεν είναι επιτεύξιμος σε όλες τις περιπτώσεις, εφόσον τα πρότυπα εγκατάστασης μπορεί να είναι υπερβολικά περίπλοκα και ο προσδιορισμός εδαφικών διοικητικών οντοτήτων είναι θεμιτό να εξαρτάται και από άλλους παράγοντες πέρα από τη χρήση μιας γλώσσας. Ως εκ τούτου, ο χάρτης δεν απαιτεί τη σύμπτωση σε όλες τις περιπτώσεις του εδάφους μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας και μιας διοικητικής μονάδας.

60. Από την άλλη πλευρά, όντως καταδικάζει πρακτικές που επινοούν εδαφικές διασπάσεις ώστε να καταστήσουν τη χρήση ή την επιβίωση μιας γλώσσας πιο δύσκολη ή να κατακερματίσουν μια γλωσσική κοινότητα σε πολλαπλές διοικητικές ή εδαφικές μονάδες. Εάν οι διοικητικές μονάδες δεν μπορούν να προσαρμοστούν στην ύπαρξη μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας, οφείλουν τουλάχιστον να παραμείνουν ουδέτερες και να μην επιφέρουν αρνητικά αποτελέσματα στη γλώσσα. Ιδιαίτερα, οι τοπικές ή οι περιφερειακές αρχές οφείλουν να είναι σε θέση να εκτελούν τις ευθύνες τους αναφορικά με αυτές τις γλώσσες.

Ανάγκη θετικής δράσης προς όφελος περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών (άρθρο 7, παράγραφος 1.γ και δ)

61. Καθίσταται σαφές σήμερα ότι εξαιτίας της αδυναμίας πολλών περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών η απαγόρευση και μόνο των διακρίσεων δεν επαρκεί για τη διασφάλιση της επιβίωσής τους. Χρειάζονται θετική υποστήριξη. Αυτή ακριβώς η ιδέα εκφράζεται στην παράγραφο 1.γ. Στην εν λόγω παράγραφο επαφίεται στο κράτος ο προσδιορισμός του τρόπου με τον οποίο σκοπεύει να αναλάβει δράση για την προώθηση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών προκειμένου να τις διατηρήσει, αλλά ο χάρτης τονίζει ότι αυτή η δράση θα πρέπει να είναι αποφασιστική.

62. Επιπλέον, όπως αναφέρεται στην παράγραφο 1.δ, αυτή η προσπάθεια προώθησης θα πρέπει να περιλαμβάνει δράσεις υπέρ της δυνατότητας ελεύθερης χρήσης περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, τόσο προφορικά όσο και γραπτά, όχι μόνο στην ιδιωτική ζωή και τις προσωπικές σχέσεις, αλλά και στη δημόσια ζωή, δηλαδή στο πλαίσιο των θεσμών, των κοινωνικών δραστηριοτήτων και της οικονομικής ζωής. Η θέση που μπορεί να καταλαμβάνει μια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα σε δημόσια περιβάλλοντα θα εξαρτάται προφανώς από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της και θα ποικίλει από γλώσσα σε γλώσσα. Ο χάρτης δεν διατυπώνει συγκεκριμένους στόχους σχετικά με αυτό, αλλά αρκείται στο κάλεσμα για μια προσπάθεια προώθησης.

Εγγύηση διδασκαλίας και μελέτης των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών (άρθρο 7, παράγραφος 1.στ και η)

63. Κρίσιμο παράγοντα στη διατήρηση και διαφύλαξη των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών

αποτελεί η θέση που τους αποδίδεται στο εκπαιδευτικό σύστημα. Ο χάρτης αρκείται στο Μέρος II στην επιβεβαίωση της αρχής, αφήνοντας στα κράτη τον προσδιορισμό των μέτρων εφαρμογής. Ωστόσο, απαιτεί την παρουσία των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών «σε όλα τα κατάλληλα στάδια» του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι διακανονισμοί για τη διδασκαλία των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών προφανώς θα ποικίλουν ανάλογα με το εμπλεκόμενο επίπεδο εκπαίδευσης. Ιδιαίτερα σε ορισμένες περιπτώσεις, θα πρέπει να υπάρξει πρόβλεψη για τη διδασκαλία «στην» περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα και σε άλλες περιπτώσεις μόνο για τη διδασκαλία «της» γλώσσας. Μόνο η διδασκαλία της περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας σε επίπεδα για τα οποία η εν λόγω γλώσσα δε θα ήταν αρμόζουσα, αναφορικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, θα ήταν δυνατό να μην συμπεριληφθούν.

64. Ενώ η παράγραφος 1.στ ασχολείται με την εγκαθίδρυση ή διασφάλιση της διδασκαλίας στη γλώσσα ή της γλώσσας ως όργανο μετάδοσης της γλώσσας, η παράγραφος 1.η προβλέπει την προώθηση μελετών και ερευνών σχετικά με τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες σε πανεπιστημιακό ή ισότιμο περιβάλλον, καθότι ένα τέτοιο έργο είναι απαραίτητο για την ανάπτυξη τέτοιων γλωσσών από άποψη λεξιλογίου, γραμματικής και συντακτικού. Η προώθηση τέτοιων μελετών είναι μέρος της γενικής προσπάθειας προώθησης περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών για την ενθάρρυνση της εγγενούς τους προόδου.

Προσφερόμενες εγκαταστάσεις για την εκμάθηση περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών σε μη ομιλητές τους (άρθρο 7, παράγραφος 1.ζ)

65. Οι ομιλητές περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών γνωρίζουν ότι, για προσωπική τους ικανοποίηση, πρέπει να γνωρίζουν την επίσημη γλώσσα. Ωστόσο, σύμφωνα με την έμφαση που δόθηκε στο προοίμιο στην αξία της διαπολιτισμικότητας και της πολυγλωσσίας, είναι επιθυμητό αυτό το πνεύμα σεβασμού προς αρκετές γλώσσες να μην περιοριστεί στους ομιλητές περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Προκειμένου να διευκολύνουν την επικοινωνία και την κατανόηση μεταξύ των γλωσσικών ομάδων, τα μέρη καλούνται να παράσχουν, σε εδάφη όπου υπάρχει περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα, εγκαταστάσεις προκειμένου άτομα που δεν είναι φυσικοί ομιλητές της γλώσσας αυτής να τη μάθουν, εφόσον το επιθυμούν.

66. Είναι ευρέως γνωστό ότι σε μερικά κράτη στόχος των αρμόδιων αρχών είναι η περιφερειακή γλώσσα να είναι η κανονικά και γενικά ομιλούμενη γλώσσα της περιοχής και λαμβάνονται μέτρα για τη διασφάλιση της γνώσης της γλώσσας ακόμα και από ανθρώπους για τους οποίους δεν αποτελεί μητρική γλώσσα. Μια τέτοια πολιτική δεν αντιτίθεται στο χάρτη, αλλά δε συνιστά το στόχο της παραγράφου 1.ζ. Η εν λόγω παράγραφος επιδιώκει μόνο τη διασφάλιση μεγαλύτερης αμοιβαίας διαπερατότητας μεταξύ των γλωσσικών ομάδων.

Σχέσεις μεταξύ ομάδων που ομιλούν περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες (άρθρο 7, παράγραφος 1.ε και θ)

67. Είναι απαραίτητο οι ομάδες που ομιλούν την ίδια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε πολιτισμικές ανταλλαγές και να αναπτύσσουν εν γένει τις σχέσεις τους, προκειμένου να συνδράμουν από κοινού στη διαφύλαξη και τον εμπλουτισμό της γλώσσας τους. Για αυτόν τον σκοπό, ο χάρτης επιδιώκει την αποτροπή κατακερματισμένων προτύπων εγκατάστασης, διοικητικών διαιρέσεων εντός του κράτους ή την εγκατάσταση των εν λόγω ομάδων σε διαφορετικά κράτη με στόχο την παρακώλυση των μεταξύ τους σχέσεων.

68. Ομολογουμένως, μια τέτοια επίγνωση μιας κοινής ταυτότητας μεταξύ των ομιλητών μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας δεν πρέπει να αντανακλάται αρνητικά με τον αποκλεισμό ή την περιθωριοποίηση σε σχέση με άλλες κοινωνικές ομάδες. Ο στόχος της προώθησης των σχέσεων σε επίπεδο πολιτισμού με ομιλητές διαφορετικών περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών εξυπηρετεί επομένως το στόχο τόσο του πολιτιστικού εμπλουτισμού όσο και της αυξημένης κατανόησης όλων των ομάδων του κράτους.

69. Η παράγραφος 1.θ προσθέτει μια περαιτέρω διάσταση: την ιδέα ότι τέτοιες σχέσεις πρέπει να έχουν επίσης τη δυνατότητα να αναπτυχθούν πέρα από τα εθνικά σύνορα, στην περίπτωση που ομάδες που

ομιλούν ίδιες ή παρεμφερείς περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες είναι διεσπαρμένες σε παραπάνω από ένα κράτη. Εξ ορισμού, οι περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες ομιλούνται στο εμπλεκόμενο κράτος από σχετικά μικρό αριθμό ομιλητών: για τον αμοιβαίο εμπλουτισμό στην πολιτιστική σφαίρα, οι τελευταίοι είναι πιθανό να χρειαστεί να στηριχτούν στους πολιτιστικούς πόρους που είναι διαθέσιμοι, διασυνورياκά, σε άλλες ομάδες που ομιλούν την ίδια ή παρεμφερή γλώσσα. Κάτι τέτοιο είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις περιπτώσεις που μια περιφερειακή γλώσσα ενός κράτους αντιστοιχεί σε σημαίνουσα πολιτιστική γλώσσα, ή ακόμα και σε εθνική γλώσσα ενός άλλου και στις περιπτώσεις που η διασυνωριακή συνεργασία μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στην περιφερειακή κοινότητα να επωφεληθεί από την πολιτιστική δραστηριότητα σε αυτή την πιο διαδεδομένη γλώσσα. Είναι σημαντικό τα κράτη να αναγνωρίσουν τη νομιμότητα τέτοιων σχέσεων και να μην τις θεωρήσουν ύποπτες από την άποψη της αφοσίωσης την οποία κάθε κράτος αναμένει από τους υπηκόους του ή να τις αντιμετωπίσουν ως απειλή για την εδαφική τους ακεραιότητα. Μια γλωσσική ομάδα θα νιώθει πολύ πιο ενσωματωμένη στο κράτος του οποίου αποτελεί μέρος εάν είναι αναγνωρισμένη ως τέτοια και εάν οι πολιτιστικές επαφές με τις όμορες της κοινότητες δεν παρακωλύονται.

70. Ωστόσο, δίνεται η ελευθερία στα κράτη να βρουν τους καταλληλότερους διακανονισμούς για την ανάδειξη τέτοιων διεθνικών ανταλλαγών, ιδίως έχοντας υπόψη τους εγχώριους και διεθνείς περιορισμούς που μπορεί να αντιμετωπίζουν μερικά από αυτά. Πιο συγκεκριμένες δεσμεύσεις διατυπώνονται στο άρθρο 14 στο Μέρος III.

Εξάλειψη των διακρίσεων (άρθρο 7, παράγραφος 2)

71. Η απαγόρευση των διακρίσεων αναφορικά με τη χρήση περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών συνιστά το ελάχιστο εχέγγυο για του ομιλητές αυτών των γλωσσών. Γι αυτό, τα εμπλεκόμενα μέρη δεσμεύονται να εξαλείψουν μέτρα που αποθαρρύνουν τη χρήση ή θέτουν σε κίνδυνο τη διατήρηση ή την ανάπτυξη μια περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας.

72. Ωστόσο, στόχος αυτής της παραγράφου δεν είναι να εδραιώσει την πλήρη ισότητα των δικαιωμάτων μεταξύ των γλωσσών. Όπως καταδεικνύεται από τη διατύπωση, και ιδιαίτερα από την εισαγωγή του όρου «αδικοιολόγητος», είναι πράγματι αρκετά συμβατή με το πνεύμα του χάρτη ότι κατά την αναζήτηση πολιτικών σχετικά με τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες μπορούν να γίνουν ορισμένες διακρίσεις μεταξύ γλωσσών. Ειδικότερα, τα μέτρα που διατυπώνονται από κάθε κράτος υπέρ της χρήσης μιας εθνικής ή επίσημης γλώσσας δε συνιστούν διάκριση κατά των περιφερειακών γλωσσών μόνο στη βάση ότι τα ίδια μέτρα δε λαμβάνονται και υπέρ τους. Ωστόσο, τέτοια μέτρα δεν πρέπει να αποτελούν εμπόδιο στη διατήρηση ή την ανάπτυξη των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών.

73. Παράλληλα, ακριβώς λόγω της ύπαρξης διαφορών μεταξύ του καθεστώτος των επίσημων γλωσσών και αυτού των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών και επειδή όσοι ομιλούν τις δεύτερες συχνά βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, ο χάρτης αποδέχεται την πιθανή αναγκαιότητα θετικών μέτρων με στόχο τη διατήρηση και προώθηση τέτοιων γλωσσών. Υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα έχουν αυτό το στόχο και ότι δεν επιδιώκουν παρά την προώθηση της ισότητας μεταξύ των γλωσσών, δε θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως μεροληπτικά.

Προώθηση του αμοιβαίου σεβασμού και κατανόησης μεταξύ γλωσσικών ομάδων (άρθρο 7, παράγραφος 3)

74. Ο σεβασμός για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες και η ανάπτυξη ενός πνεύματος ανοχής προς αυτές αποτελούν μέρος μιας γενικής ανησυχίας για την ανάπτυξη της κατανόησης ενός καθεστώτος πολυγλωσσίας εντός του κράτους. Η ανάπτυξη αυτού του πνεύματος ανοχής και δεκτικότητας μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος και των ΜΜΕ είναι σημαντικός παράγοντας στην πρακτική διατήρηση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Η ενθάρρυνση των ΜΜΕ να επιδιώξουν τέτοιους στόχους δε θεωρείται ότι συνιστά παράτυπη κρατική επιρροή. Πράγματι, ο σεβασμός για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ανοχή των μειονοτήτων και η αποφυγή υποδαύλισης του μίσους είναι το είδος των στόχων τους οποίους η πλειονότητα των ευρωπαϊκών κρατών δε διστάζουν να επιβάλλουν ως υποχρεώσεις των ΜΜΕ. Στο ίδιο πνεύμα, για τους ομιλητές περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, αυτή η αρχή συνιστά σημαντικό

παράγοντα αποδοχής των κυρίαρχων γλωσσών και πολιτισμών.

Ίδρυση φορέων που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών (άρθρο 7, παράγραφος 4)

75. Η ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη θεώρησε σημαντικό να υπάρχουν σε κάθε κράτος μηχανισμοί με τη βοήθεια των οποίων οι δημόσιες αρχές θα λαμβάνουν υπ' όψιν τις ανάγκες και τις επιθυμίες που εκφράζονται από τους ίδιους τους ομιλητές περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Συνεπώς, συνίσταται η ύπαρξη για κάθε περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα ενός φορέα προώθησης, υπεύθυνου για την αντιπροσώπευση των συμφερόντων της γλώσσας σε εθνικό επίπεδο, ο οποίος θα προβαίνει σε πρακτικά μέτρα για την προώθησή της και θα επιβλέπει της εφαρμογή του χάρτη σε σχέση με τη συγκεκριμένη γλώσσα. Η έκφραση «εάν είναι απαραίτητο» υποδεικνύει μεταξύ άλλων ότι, στις περιπτώσεις που ήδη υφίστανται τέτοιοι θεσμοί υπό τη μια ή την άλλη μορφή, δεν επιδιώκεται η ενθάρρυνση των κρατών για την εγκαθίδρυση νέων θεσμών που θα αναπαρήγαγαν τους υπάρχοντες.

Εφαρμογή των αρχών του χάρτη σε μη εδαφικές γλώσσες (άρθρο 7, παράγραφος 5)

76. Παρόλο που ο χάρτης ασχολείται πρωτίστως με γλώσσες που ταυτίζονται ιστορικά με συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή του κράτους, η ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη δεν επιθυμούσε να αγνοήσει τις γλώσσες εκείνες που παραδοσιακά ομιλούνταν εντός του κράτους αλλά δεν έχουν συγκεκριμένη εδαφική βάση.

77. Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι, εξαιτίας του εδαφικού πεδίου εφαρμογής αρκετών αρχών και στόχων που διατυπώνονται στο Μέρος II και της πρακτικής δυσκολίας λήψης και εφαρμογής μέτρων χωρίς τον προσδιορισμό της γεωγραφικής τους εμβέλειας, οι εν λόγω διατάξεις δεν μπορούν να εφαρμοστούν χωρίς ορισμένες τροποποιήσεις στις μη εδαφικές γλώσσες. Κατά συνέπεια η παράγραφος 5 διευκρινίζει ότι θα τεθούν σε εφαρμογή στο όριο του δυνατού για αυτές τις γλώσσες.

78. Κάποιες από τις διατάξεις που περιέχονται στις παραγράφους 1 έως 4 μπορούν να εφαρμοστούν χωρίς δυσκολία και σε μη εδαφικές γλώσσες. Πρόκειται για την αναγνώριση των γλωσσών αυτών, τα μέτρα για την ανάπτυξη ενός πνεύματος σεβασμού, κατανόησης και ανοχής προς αυτές, την απαγόρευση των διακρίσεων και τη δράση για τη θετική υποστήριξή τους, τη δυνατότητα των ομάδων που μιλούν αυτές τις γλώσσες να αναπτύξουν τους μεταξύ τους δεσμούς εντός και εκτός του κράτους και την προώθηση της γλωσσικής έρευνας και μελέτης. Από την άλλη πλευρά, δε θα είναι δυνατή η εφαρμογή σε μη εδαφικές γλώσσες των διατάξεων που αφορούν τις διοικητικές διαιρέσεις και τις παρεχόμενες υποδομές προκειμένου οι μη ομιλητές αυτών των γλωσσών να αποκτήσουν κάποια γνώση σχετικά με αυτές, αφού τέτοια μέτρα είναι δυνατόν να ληφθούν μόνο σε συγκεκριμένο έδαφος. Τέλος, οι στόχοι που αφορούν την πρόβλεψη διδασκαλίας και μελέτης αυτών των μη εδαφικών γλωσσών και την προώθηση της χρήσης τους στη δημόσια ζωή μπορούν κατά πάσα πιθανότητα, για πρακτικούς λόγους, να εφαρμοστούν μόνο με συγκεκριμένες τροποποιήσεις.

Μέρος III – Μέτρα για την προώθηση της χρήσης των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στη δημόσια ζωή, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 2

Άρθρο 8 – Εκπαίδευση

79. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου σχετίζονται μόνο με το έδαφος όπου χρησιμοποιείται κάθε περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα. Θα πρέπει επίσης να εφαρμόζονται «σύμφωνα με το καθεστώς καθεμίας από αυτές τις γλώσσες». Όπως υποδεικνύεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 2 πιο πάνω, η εν λόγω διάταξη σχετίζεται ιδιαίτερα με την επιλογή ποιας εναλλακτικής θα γίνει αποδεκτή για ποια γλώσσα στις υποπαραγράφους α έως στ.

80. Η φράση «και χωρίς προκατάληψη στη διδασκαλία της/των επίσημης/επισήμων γλώσσας/γλωσσών του κράτους» προορίζεται για την αποτροπή οποιασδήποτε πιθανότητας ερμηνείας των διατάξεων του άρθρου 8, παράγραφος 1 – και ιδιαίτερα την πρώτη επιλογή σε κάθε υποπαράγραφο α έως στ – ως αποκλείουσα τη διδασκαλία της/των ομιλούμενης/ων από την πλειοψηφία γλώσσας/γλωσσών. Μια τέτοια τάση δημιουργίας γλωσσικών γκέτο θα ήταν αντίθετη στις αρχές της διαπολιτισμικότητας και πολυγλωσσίας που υπογραμμίζονται στο προοίμιο και θα ήταν εχθρικά διακείμενη για τα συμφέροντα των εμπλεκόμενων πληθυσμιακών ομάδων. Στις ιδιαίτερες συνθήκες αυτών των χωρών όπου ο χάρτης ισχύει για λιγότερο ευρέως χρησιμοποιούμενες επίσημες γλώσσες, η συγκεκριμένη φράση θα πρέπει να ερμηνεύεται με το νόημα ότι οι διατάξεις της παραγράφου 1 δεν παρουσιάζουν προκατάληψη προς τη διδασκαλία άλλων επισήμων γλωσσών.

81. Το άρθρο 8 ασχολείται με διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης: την προσχολική, την πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια, την τεχνική και επαγγελματική κατάρτιση, την πανεπιστημιακή εκπαίδευση και την εκπαίδευση ενηλίκων. Για καθένα από αυτά τα επίπεδα παρουσιάζονται διαφορετικές επιλογές σύμφωνα με το καθεστώς κάθε περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας.

82. Κάποιες από τις υποπαραγράφους χρησιμοποιούν την έκφραση «σε αριθμό που να θεωρείται επαρκής». Αυτό αποτελεί την αναγνώριση του γεγονότος ότι δεν μπορεί να απαιτηθεί από τις δημόσιες αρχές να λάβουν τα σχετικά μέτρα όπου το καθεστώς της γλωσσικής ομάδας καθιστά δύσκολη την απόκτηση του ελάχιστου αριθμού μαθητών που απαιτείται για να σχηματιστεί τάξη. Από την άλλη πλευρά, δεδομένων των συγκεκριμένων συνθηκών των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, προτείνεται η ευέλικτη εφαρμογή της κανονικής ποσοστόσης που απαιτείται για τη σύσταση τάξης κι έτσι ένας μικρότερος αριθμός μαθητών μπορεί να «θεωρηθεί επαρκής».

83. Η διατύπωση της επιλογής iv στις υποπαραγράφους γ και δ λαμβάνει υπ' όψιν το γεγονός ότι οι εθνικές καταστάσεις ποικίλουν αναφορικά τόσο με την ηλικία της πλειοψηφίας όσο και με την ηλικία στην οποία μια τέτοια εκπαίδευση μπορεί να ολοκληρωθεί. Ανάλογα με αυτές τις συνθήκες, οι επιθυμίες που θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν μπορεί να είναι είτε των ίδιων των μαθητών είτε των οικογενειών τους.

84. Αναγνωρίζεται ότι δε γίνεται σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα διάκριση μεταξύ δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τεχνικής κατάρτισης, με την τελευταία να αντιμετωπίζεται μόνο ως ειδικός τύπος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Παρά τούτα, όπως συμβαίνει και στις υποπαραγράφους γ και δ, η εν λόγω διάκριση λαμβάνει υπ' όψιν τις διαφορές σε συστήματα τεχνικής κατάρτισης. Ιδιαίτερα, στην περίπτωση χωρών όπου η τεχνική κατάρτιση διεξάγεται ως επί το πλείστον μέσω πρακτικών ασκήσεων και τα μέτρα υπέρ των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών ως εκ τούτου μπορούν να εφαρμοστούν με δυσκολία, δίνεται τουλάχιστον η δυνατότητα στα εμπλεκόμενα μέρη να αποδεχτούν τις πιο αυστηρές απαιτήσεις στον τομέα της γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

85. Οι διατάξεις που αφορούν το πανεπιστήμιο και την εκπαίδευση ενηλίκων είναι συγκρίσιμες με εκείνες των άλλων επιπέδων της εκπαίδευσης εφόσον προσφέρουν μια εναλλακτική μεταξύ της διδασκαλίας στην περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα και τη διδασκαλία της ως αντικείμενο της εκπαίδευσης. Επιπλέον, όπως και στην περίπτωση της προσχολικής εκπαίδευσης, προσφέρεται μια επιπλέον λύση για τις περιπτώσεις στις οποίες οι δημόσιες αρχές δεν έχουν άμεση αρμοδιότητα για το σχετικό τύπο εκπαίδευσης. Σε ορισμένα κράτη, ο αριθμός των ομιλητών μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας μπορεί να κριθεί ανεπαρκής για την παροχή πανεπιστημιακής εκπαίδευσης σε αυτή τη γλώσσα ή αυτής της γλώσσας. Εν προκειμένω, έχει κατά καιρούς παρατεθεί το παράδειγμα κρατών τα οποία, είτε εξαιτίας μιας συγκεκριμένης συμφωνίας, είτε εξαιτίας μιας γενικής συμφωνίας για την αναγνώριση πτυχίων, αναγνωρίζουν τον πανεπιστημιακό τίτλο ενός ομιλητή μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας από πανεπιστήμιο άλλου κράτους στο οποίο χρησιμοποιείται η ίδια γλώσσα.

86. Η παράγραφος 1.ζ προκύπτει από το ενδιαφέρον να μην απομονωθεί η διδασκαλία περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών από το πολιτιστικό τους πλαίσιο. Αυτές οι γλώσσες συχνά σχετίζονται με μια ξεχωριστή ιστορία και συγκεκριμένες παραδόσεις. Αυτή η ιστορία και περιφερειακή ή μειονοτική κουλτούρα

συνιστά συνθετικό στοιχείο της κληρονομιάς της Ευρώπης. Κατά συνέπεια είναι επιθυμητό οι μη ομιλητές των εμπλεκόμενων γλωσσών να έχουν επίσης πρόσβαση σε αυτή.

87. Στις περιπτώσεις που ένα κράτος αναλαμβάνει να εγγυηθεί τη διδασκαλία μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας, οφείλει να φροντίζει για τη διαθεσιμότητα των απαραίτητων μέσων όσον αφορά τα βοηθήματα για τα οικονομικά, το προσωπικό και τα βοηθήματα διδασκαλίας. Αυτή η απαραίτητη συνέπεια δε χρειάζεται να διευκρινιστεί στο χάρτη. Ωστόσο, όσον αφορά το προσωπικό, ανακύπτει επίσης το ζήτημα της καταλληλότητάς του και ως εκ τούτου της εκπαίδευσής του. Αυτό αποτελεί θεμελιώδη αρχή και για το λόγο αυτό συγκροτείται συγκεκριμένη διάταξη επ' αυτού στην παράγραφο 1.η.

88. Σχετικά με τη θεμελιώδη σημασία της διδασκαλίας και, πιο συγκεκριμένα, του εκπαιδευτικού συστήματος, για τη διατήρηση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, η ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη θεώρησε απαραίτητη την πρόβλεψη συγκεκριμένου φορέα ή φορέων επίβλεψης των δράσεων στον συγκεκριμένο τομέα. Τα χαρακτηριστικά ενός τέτοιου ελεγκτικού θεσμού δε καθορίζονται στην παράγραφο 1.θ. Θα μπορούσε αντιστοίχως να πρόκειται για φορέα εκπαιδευτικής αρχής ή για ανεξάρτητο θεσμό. Αυτή η λειτουργία θα μπορούσε να αποδοθεί και στο φορέα που προβλέπεται από την παράγραφο 4 του άρθρου 7 του χάρτη. Εν πάσει περιπτώσει, ο χάρτης απαιτεί τα ευρήματα της επιτήρησης να κοινοποιούνται.

89. Ο χάρτης υπό κανονικές συνθήκες περιορίζει την προστασία των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στη γεωγραφική περιοχή όπου παραδοσιακά ομιλούνται. Ωστόσο, η παράγραφος 2 του άρθρου 8 αποτελεί εξαίρεση αυτού του κανόνα. Παρακινείται από τη συνειδητοποίηση ότι στις σύγχρονες συνθήκες κινητικότητας η αρχή της εδαφικότητας δεν μπορεί πλέον να είναι επαρκής στην πράξη για την αποτελεσματική προστασία μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας. Ειδικότερα, σημαντικός αριθμός ομιλητών τέτοιων γλωσσών έχει μεταναστεύσει στις μεγάλες πόλεις. Ωστόσο, λόγω των ενεχόμενων δυσκολιών στην επέκταση της παροχής εκπαίδευσης για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες πέραν της παραδοσιακής εδαφικής τους βάσης, η παράγραφος 2 του άρθρου 8 έχει σχεδιαστεί για να έχει ευελιξία όσον αφορά τις δεσμεύσεις που περιλαμβάνονται και εν πάσει περιπτώσει ισχύει μόνο στις περιπτώσεις που τέτοια μέτρα μπορούν να δικαιολογηθούν από τον αριθμό των χρηστών της εμπλεκόμενης γλώσσας.

Άρθρο 9 – Δικαστικές αρχές

90. Η παράγραφος 1 του παρόντος άρθρου εφαρμόζεται στις δικαστικές εκείνες περιφέρειες στις οποίες ο αριθμός των κατοίκων που χρησιμοποιεί τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες δικαιολογεί τα σχετικά μέτρα. Αυτή η ρύθμιση αντιστοιχεί εν μέρει στον γενικό κανόνα στις περισσότερες από τις διατάξεις του χάρτη, ο οποίος ασχολείται με την προστασία των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών εντός του εδάφους στο οποίο παραδοσιακά χρησιμοποιούνται. Όσον αφορά πιο υψηλόβαθμα δικαστήρια που βρίσκονται εκτός της περιοχής στην οποία χρησιμοποιούνται περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, είναι σε αυτή την περίπτωση ζήτημα του εμπλεκόμενου κράτους να λάβει υπ' όψιν την ειδική φύση του δικαστικού συστήματος και την ιεραρχία των βαθμίδων του.

91. Η διατύπωση της εισαγωγικής πρότασης της παραγράφου 1 του άρθρου 9 αντανακλά επίσης το ενδιαφέρον της ειδικής επιτροπής εμπειρογνομόνων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη να προστατέψει θεμελιώδεις αρχές του δικαστικού συστήματος, όπως η ισότητα των μερών και η αποφυγή αδικαιολόγητων καθυστερήσεων στη νομική διαδικασία, ενάντια σε πιθανή κακή χρήση των εγκαταστάσεων προσφυγής των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Αυτή η εύλογη ανησυχία δε δικαιολογεί, παρ' όλα αυτά, οποιονδήποτε γενικό περιορισμό των δεσμεύσεων ενός μέρους βάσει αυτής της παραγράφου. Αντίθετα, η κατάχρηση των προσφερόμενων δυνατοτήτων θα πρέπει να προσδιοριστεί από το δικαστή σε μεμονωμένες υποθέσεις.

92. Γίνεται διάκριση μεταξύ εγκληματικών, αστικών και διοικητικών διαδικασιών και οι προβλεπόμενες επιλογές προσαρμόζονται στην ιδιαίτερη φύση της καθεμιάς. Όπως υποδεικνύεται από τις λέξεις «ή/και», κάποιες από αυτές τις επιλογές μπορούν να υιοθετηθούν αθροιστικά.

93. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 9 αφορούν τις διαδικασίες ενώπιον των δικαστηρίων. Ανάλογα με τους επί μέρους διακανονισμούς για την απονομή δικαιοσύνης σε κάθε κράτος, οι όροι «δικαστήρια» θα πρέπει, ανάλογα με την περίπτωση, να γίνονται αντιληπτοί ως αρμόζοντες και για άλλα σώματα που εκτελούν μια δικαστική λειτουργία. Κάτι τέτοιο αφορά ιδιαίτερα την περίπτωση της υποπαραγράφου γ.

94. Η πρώτη επιλογή των υποπαραγράφων α, β και γ της παραγράφου 1 του άρθρου 9 χρησιμοποιεί τη φράση «διεξαγωγή των διαδικασιών στις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες». Η εν λόγω φράση υπονοεί, σε κάθε περίπτωση, ότι η σχετική περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα χρησιμοποιείται στο δικαστήριο και στις διαδικασίες εκείνες στις οποίες συμμετέχει το εμπλεκόμενο μέρος που ομιλεί τη γλώσσα. Ωστόσο, εναπόκειται στο κράτος, ενόψει των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών του δικαστικού συστήματος, να προσδιοριστεί το ακριβές πεδίο εφαρμογής της φράσης «διεξαγωγή των διαδικασιών».

95. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η παράγραφος 1.α.ii, από την οποία προκύπτει ότι τα εμπλεκόμενα μέρη δεσμεύονται για την εγγύηση του δικαιώματος του/της κατηγορουμένου/κατηγορούμενης στη χρήση της δικής του/της περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας, επεκτείνεται πέραν του δικαιώματος του κατηγορουμένου, όπως αυτό ορίζεται στην παράγραφο 3.ε του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στη δωρεάν βοήθεια διερμηνέα στην περίπτωση που δεν είναι σε θέση να κατανοήσει ή να μιλήσει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο δικαστήριο. Όπως οι υποπαραγράφοι β.ii και γ.ii, βασίζεται στην εκτίμηση ότι ακόμα και στην περίπτωση που οι ομιλητές μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας είναι ικανοί να μιλήσουν την επίσημη γλώσσα, όταν πρόκειται για την υπεράσπισή τους ενώπιον ενός δικαστηρίου, πιθανόν να νιώσουν την ανάγκη να εκφραστούν στη γλώσσα που είναι συναισθηματικά εγγύτερη σε αυτούς ή στην οποία διαθέτουν μεγαλύτερη ευφράδεια. Θα ερχόταν λοιπόν σε σύγκρουση με το σκοπό του χάρτη αν η εφαρμογή του περιορίζεται σε καταστάσεις πρακτικής αναγκαιότητας. Από την άλλη πλευρά, δεδομένου ότι η εν λόγω διάταξη επεκτείνεται πέραν της αυστηρά σχετικής με τα ανθρώπινα δικαιώματα οπτικής, παρέχοντας στην πράξη μια ελεύθερη επιλογή στον/στην κατηγορούμενο/κατηγορούμενη και απαιτεί την παροχή εγκαταστάσεων σύμφωνα με την απόφασή του/της, θεωρήθηκε εύλογο να επιτραπεί στα κράτη κάποια διακριτικότητα ως προς το εάν θα γίνει αποδεκτή ή όχι και το όριο εφαρμογής της σε ορισμένες δικαστικές περιφέρειες.

96. Σκοπός της παραγράφου 1.δ είναι να φροντίσει ώστε η μετάφραση ή η διερμηνεία η οποία πιθανόν να καταστεί αναγκαία από την εφαρμογή των παραγράφων 1.β και γ του άρθρου 9 να προσφέρονται δωρεάν. Στην περίπτωση των κρατών εκείνων που δεν επιλέγουν την εν λόγω υποπαραγράφο, εναπόκειται στα ίδια η επίλυση του ζητήματος είτε βάσει των υπάρχουσών νομικών διατάξεων, είτε με την υιοθέτηση νέων, συγκεκριμένων διατάξεων οι οποίες να λαμβάνουν υπ' όψιν την ανάγκη προώθησης των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Συνεπώς, το κόστος μπορεί να επιβαρύνει εξ ολοκλήρου ή εν μέρει το άτομο το οποίο υποβάλλει το αίτημα για μια δεδομένη πράξη, ή να διαμοιράζεται μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, κλπ.

97. Η παράγραφος 2 ασχολείται με την εγκυρότητα των νομικών εγγράφων που συντάσσονται σε μια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα. Το πεδίο εφαρμογής της στην πραγματικότητα είναι περιορισμένο στο βαθμό του να μην καταδεικνύει όλες τις προϋποθέσεις για την εγκυρότητα ενός νομικού εγγράφου, αλλά περιορίζεται στη συνολολόγηση ότι ο σχεδιασμός ενός εγγράφου σε μια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα δεν μπορεί καθ'αυτός να συντελέσει στοιχείο για την άρνηση της εγκυρότητάς του. Επιπλέον, δεν αποκλείει κάποιο κράτος από το να προβλέπει επιπρόσθετες τυπικότητες σε μια τέτοια περίπτωση, για παράδειγμα την ανάγκη προσθήκης συγκεκριμένης μορφής πιστοποίησης στην επίσημη γλώσσα. Η παράγραφος 2.β υποδηλώνει ότι τα περιεχόμενα του εγγράφου που επικαλείται το μέρος που χρησιμοποιεί την περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα καθίστανται γνωστά, άμεσα ή έμμεσα (διαφήμιση, εθνικές υπηρεσίες πληροφόρησης, κλπ.), στο άλλο μέρος ή στα ενδιαφερόμενα τρίτα μέρη που δεν ομιλούν την περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα, σε κάποια κατανοητή από αυτά μορφή.

98. Η εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 9 δεν θίγει την εφαρμογή των συνθηκών και των

συμβάσεων για αμοιβαία αρωγή σε νομικά ζητήματα, σε καθεμία από τις οποίες αντιμετωπίζεται ρητά το ζήτημα των προς χρήση γλωσσών.

99. Η παράγραφος 3 αφορά τη μετάφραση των νομοθετικών κειμένων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες. Η φράση «εκτός εάν είναι αλλιώς διαθέσιμα» αναφέρεται σε περιπτώσεις στις οποίες το κείμενο ήδη υπάρχει σε μια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα επειδή έχει ήδη μεταφραστεί σε μια παρεμφερή ή πανομοιότυπη γλώσσα η οποία αποτελεί την επίσημη γλώσσα ενός άλλου κράτους.

Άρθρο 10 – Διοικητικές αρχές και δημόσιες υπηρεσίες

100. Σκοπός αυτού του άρθρου είναι να επιτρέψει στους ομιλητές περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών να ασκήσουν τα δικαιώματά τους ως πολίτες και να εκπληρώσουν τα πολιτικά τους καθήκοντα σε συνθήκες που σέβονται τον τρόπο έκφρασής τους.

101. Οι διατάξεις έχουν σχεδιαστεί κυρίως για τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των δημοσίων αρχών και όσων χρησιμοποιούν τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες. Είναι αλήθεια ότι οι κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες έχουν εξελιχθεί με τέτοιο τρόπο που η συντριπτική πλειονότητα των ανθρώπων που μιλούν αυτές τις γλώσσες είναι δίγλωσση και σε θέση να χρησιμοποιήσει μια επίσημη γλώσσα προκειμένου να επικοινωνήσει με τις δημόσιες αρχές. Ωστόσο, το να επιτρέπεται η χρήση περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στις σχέσεις με τις αρχές αυτές είναι θεμελιώδους σημασίας για το καθεστώς των γλωσσών αυτών και την ανάπτυξή τους καθώς επίσης και από υποκειμενική άποψη. Σαφώς, εάν επρόκειτο για τον πλήρη αποκλεισμό μιας γλώσσας από το συσχετισμό της με τις αρχές, δε θα αναγνωριζόταν ως τέτοια, καθότι η γλώσσα είναι ένα μέσο δημόσιας επικοινωνίας και δεν μπορεί να περιοριστεί αποκλειστικά στη σφαίρα των προσωπικών σχέσεων. Επιπλέον, εάν δεν παρέχεται πρόσβαση σε μια γλώσσα στην πολιτική, νομική ή διοικητική σφαίρα, αυτή σταδιακά θα απολέσει τη δυναμική της ορολογία στον αντίστοιχο τομέα και θα καταστεί «ανάπηρη» γλώσσα, ανίκανη να εκφράσει κάθε πτυχή της ζωής της κοινότητας.

102. Το άρθρο 10 διακρίνει τις μορφές δράσης των δημοσίων αρχών σε τρεις κατηγορίες:

- δράση των διοικητικών αρχών του κράτους: δηλαδή οι παραδοσιακές πράξεις των δημοσίων αρχών, ειδικά υπό τη μορφή άσκησης δημοσίων προνομίων ή εξουσιών σύμφωνα με το κοινό δίκαιο (παράγραφος 1),
- δράση των τοπικών και περιφερειακών αρχών, δηλαδή των γενικών εγχώριων εδαφικών αρχών με εξουσίες αυτοδιοίκησης (παράγραφος 2),
- δράση των σωμάτων που παρέχουν δημόσιες υπηρεσίες, είτε σύμφωνα με το δημόσιο δίκαιο είτε σύμφωνα με το ιδιωτικό δίκαιο, στις περιπτώσεις που παραμένουν υπό δημόσιο έλεγχο: ταχυδρομικές υπηρεσίες, νοσοκομεία, ηλεκτροδότηση, μεταφορές, κ.ο.κ. (παράγραφος 3).

103. Σε κάθε τομέα, με κατάλληλη προσαρμογή στη συγκεκριμένη φύση των εμπλεκόμενων αρχών ή σωμάτων, λαμβάνεται υπ' όψιν η ποικιλότητα των γλωσσικών καθεστώτων. Σε κάποιες περιπτώσεις τα χαρακτηριστικά της περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας της επιτρέπουν να αναγνωρίζεται ως «ημιεπίσημη» γλώσσα, καθιστώντας την έτσι, στην επικράτειά της, γλώσσα εργασίας ή το κανονικό μέσο επικοινωνίας των δημοσίων αρχών. (Η προσφυγή στην επίσημη ή την πλέον διαδεδομένη γλώσσα παραμένει ο κανόνας στις επαφές με άτομα που δε μιλούν την περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα.) Εναλλακτικά, η γλώσσα μπορεί τουλάχιστον να χρησιμοποιείται σε σχέσεις που πιθανώς να έχουν τέτοιες αρχές με άτομα που τους απευθύνονται στη γλώσσα αυτή. Ωστόσο, στις περιπτώσεις που το αντικειμενικό καθεστώς μιας περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας καθιστά τέτοιες λύσεις μη πρακτικές, παρέχονται οι ελάχιστες δεσμεύσεις για τη διασφάλιση της θέσης των ομιλητών της εν λόγω γλώσσας: προφορικές ή γραπτές εφαρμογές ή έγγραφα είναι θεμιτό να μπορούν να κατατεθούν στην περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα, χωρίς ωστόσο να συνεπάγονται κάποια υποχρέωση απάντησης σε αυτή τη γλώσσα.

104. Οι δεσμεύσεις των εμπλεκόμενων μερών στις παραγράφους 1 και 3 λαμβάνουν υπόσταση από τη φράση «στο μέτρο του ευλόγως δυνατού». Η ρήτρα δεν αποσκοπεί στο να αποτελέσει υποκατάστατο της

άσκησης της αποδιδόμενης στα μέρη από τις παραγράφους 2, 3 και 1 του άρθρου 2 αρμοδιότητας της παράλειψης κάποιων από τις διατάξεις του Μέρους ΙΙΙ του χάρτη από τις δεσμεύσεις τους σχετικά με κάθε μεμονωμένη γλώσσα. Ωστόσο, δεν επιδιώκει να λάβει υπ' όψιν το γεγονός ότι κάποια από τα προβλεπόμενα μέτρα έχουν σημαντικές επιπτώσεις ως προς τη χρηματοδότηση, το προσωπικό ή την κατάρτιση. Η αποδοχή μιας συγκεκριμένης διάταξης σχετικά με μια δεδομένη γλώσσα συνεπάγεται αναγκαστικά μια δέσμευση για την παροχή πόρων και τη διευθέτηση των απαιτούμενων διοικητικών διακανονισμών προκειμένου να καταστεί αποτελεσματική. Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι πιθανόν να υφίστανται περιστάσεις στις οποίες η ολική και ακατάλληλη εφαρμογή της εν λόγω διάταξης δεν είναι, τουλάχιστον όχι ακόμα, ρεαλιστική. Η φράση «στο μέτρο του ευλόγως δυνατού» δίνει τη δυνατότητα στα μέρη, κατά την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων, να καθορίσουν σε μεμονωμένες περιπτώσεις κατά πόσον πληρούνται αυτές οι συνθήκες.

105. Οι όροι της παραγράφου 2 και ιδιαίτερα η δέσμευση των μερών να «επιτρέπουν ή/και να ενθαρρύνουν», είναι σχεδιασμένοι ώστε να λαμβάνουν υπ' όψιν την αρχή της τοπικής και περιφερειακής αυτονομίας. Δε σημαίνουν ότι αποδίδεται λιγότερη σημασία στην εφαρμογή των διατάξεων που περιγράφονται εκεί, οι οποίες αφορούν τις εγγύτερες στον πολίτη δημόσιες αρχές. Εν γένει, η ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη ήταν ενήμερη ότι η εφαρμογή κάποιων από τις διατάξεις του χάρτη εμπίπτει στην αρμοδιότητα των τοπικών ή περιφερειακών αρχών και πιθανόν να συνεπάγονται σημαντικό κόστος για τους εμπλεκόμενους. Τα μέρη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι η εφαρμογή του χάρτη σέβεται την αρχή της τοπικής αυτονομίας όπως αυτή ορίζεται στον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης και συγκεκριμένα στην παράγραφο 1 του άρθρου 9, η οποία ορίζει ότι: «Οι τοπικές αρχές θα δικαιούνται, εντός της εθνικής οικονομικής πολιτικής, επαρκών ιδίων οικονομικών πόρων, τους οποίους μπορούν να διαθέσουν ελεύθερα εντός του πλαισίου εξουσιών τους».

106. Η παράγραφος 2.α προβλέπει τη χρήση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών «εντός του πλαισίου» των περιφερειακών ή τοπικών αρχών. Η μορφή αυτή αποσκοπεί να δείξει ότι μια περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως γλώσσα εργασίας της σχετικής αρχής. Ωστόσο, δεν υποδηλώνει ότι η περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα μπορεί να χρησιμοποιείται στην επικοινωνία με την κεντρική κυβέρνηση.

Άρθρο 11 – ΜΜΕ

107. Ο χρόνος και η θέση που μπορεί να εξασφαλιστεί για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στα ΜΜΕ είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλισή τους. Σήμερα, καμία γλώσσα δεν μπορεί να διατηρήσει την επιρροή της χωρίς να έχει πρόσβαση στις νέες μορφές μαζικής επικοινωνίας. Η ανάπτυξή τους σε ολόκληρο τον κόσμο και η τεχνολογική πρόοδος οδηγούν στην εξασθένιση της πολιτιστικής επιρροής των λιγότερο ευρέως ομιλούμενων γλωσσών. Για τα κυρίαρχα ΜΜΕ, ιδίως την τηλεόραση, το μέγεθος του κοινού αποτελεί γενικά αποφασιστικό παράγοντα. Αλλά οι περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες εκπροσωπούν μια μικρή πολιτιστική αγορά. Παρά τις νέες ευκαιρίες που τους προσφέρονται από την πρόοδο των τεχνολογιών αναμετάδοσης, παραμένει αληθές ότι προκειμένου να έχουν πρόσβαση στα ΜΜΕ έχουν ανάγκη δημόσιας υποστήριξης. Ωστόσο, τα ΜΜΕ συνιστούν ένα πεδίο στο οποίο η δημόσια παρέμβαση είναι περιορισμένη και η δράση μέσω κανονισμών δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική. Οι δημόσιες αρχές δρουν στο συγκεκριμένο τομέα στην ουσία μέσω ενθάρρυνσης και παροχής βοήθειας. Με την προοπτική της διασφάλισης παροχής τέτοιας ενθάρρυνσης και βοήθειας για την υποστήριξη των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, ο χάρτης καλεί τα κράτη να αναλάβουν δεσμεύσεις σε διάφορα επίπεδα.

108. Τα προβλεπόμενα μέτρα του παρόντος άρθρου είναι προς όφελος των ομιλητών των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών εντός των αντίστοιχων γεωγραφικών περιοχών των γλωσσών αυτών. Ωστόσο, η διατύπωση της παραγράφου 1 αναφορικά με αυτό, η οποία διαφέρει από τη μορφή άλλων άρθρων, λαμβάνει υπ' όψιν την ιδιαίτερη φύση των συγκεκριμένων οπτικοακουστικών μέσων. Ως εκ τούτου, ακόμα και στην περίπτωση στην οποία ληφθούν μέτρα αναφορικά με ένα συγκεκριμένο έδαφος, οι επιδράσεις τους μπορούν να επεκτείνονται πέραν αυτού. Από την άλλη πλευρά, δεν είναι απαραίτητο τα μέτρα να ληφθούν εντός του υπό συζήτηση εδάφους, με την προϋπόθεση ότι ωφελούν τους κατοίκους του.

109. Είναι αναγνωρισμένο ότι οι δημόσιες αρχές σε διαφορετικά κράτη έχουν διαφορετικό βαθμό ελέγχου των ΜΜΕ. Για το λόγο αυτό διευκρινίζεται στις παραγράφους 1 και 3 ότι ο βαθμός δέσμευσής τους καθορίζεται από το βαθμό της αρμοδιότητας, της εξουσίας ή του νόμιμου ρόλου που έχουν στο συγκεκριμένο πεδίο. Υπογραμμίζεται επιπλέον ότι σε κάθε χώρα ο θεμιτός ρόλος του κράτους στη δημιουργία του νομικού πλαισίου και των συνθηκών εντός των οποίων μπορεί να επιτευχθεί ο σκοπός του άρθρου περιχαρακώνεται από την αρχή της αυτονομίας των ΜΜΕ.

110. Η παράγραφος 1 του άρθρου 11 κάνει έναν διαχωρισμό μεταξύ των δεσμεύσεων που προτείνονται προς όφελος των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στον τομέα του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης, σύμφωνα με το κατά πόσον η τελευταία έχει την αποστολή δημόσιας υπηρεσίας. Μια τέτοια αποστολή, η οποία μπορεί να διεξαχθεί από κάποιο δημόσιο ή ιδιωτικό σώμα εκπομπής, περιλαμβάνει την παροχή ευρέως φάσματος προγραμμάτων συμπεριλαμβανομένων των προτιμήσεων και των ενδιαφερόντων των μειονοτήτων. Σε αυτό το πλαίσιο το κράτος μπορεί να φροντίσει (για παράδειγμα, στη νομοθεσία ή στις προδιαγραφές του ραδιοηλεκτρονικού φορέα) για την αναμετάδοση προγραμμάτων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες. Η υποπαράγραφος α ασχολείται με αυτή την κατάσταση. Από την άλλη πλευρά, εκεί όπου η αναμετάδοση θεωρείται μια λειτουργία που αφορά αποκλειστικά τον ιδιωτικό τομέα, το κράτος δεν μπορεί παρά «να ενθαρρύνει ή/και να διευκολύνει» (υποπαράγραφοι β και γ). Μόνο η τελευταία συνθήκη ισχύει για τον τύπο (υποπαράγραφος ε). Όπου αυτό είναι σχετικό, η δέσμευση των εμπλεκόμενων μερών περιλαμβάνει τη διανομή των απαραίτητων συχνοτήτων σε όσους εκπέμπουν σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες.

111. Όσο μικρός κι αν είναι ο ρόλος του κράτους σε σχέση με τα ΜΜΕ, συνήθως διατηρεί τουλάχιστον την εξουσία της εγγύησης της ελευθερίας της επικοινωνίας ή της λήψης μέτρων συμπεριλαμβανομένης της αναχαίτισης εμποδίων για την ελευθερία αυτή. Γι' αυτό, η παράγραφος 2 δεν περιλαμβάνει την ίδια ρήτρα όπως η παράγραφος 1 σε σχέση με το βαθμό αρμοδιότητας των δημοσίων αρχών. Η δέσμευση της εγγύησης της ελευθερίας λήψης σήματος σχετίζεται όχι μόνο με τα εμπόδια που τοποθετούνται εσκεμμένα στη ροή του σήματος των προγραμμάτων που εκπέμπονται από γειτονικές χώρες, αλλά και με παθητικά εμπόδια που προκύπτουν από την αδυναμία των αρμοδίων αρχών να αναλάβουν οποιαδήποτε δράση προκειμένου να καταστήσουν δυνατό ένα τέτοιο σήμα.

112. Εν όψει του γεγονότος ότι οι εκπομπές από κάποιο γειτονικό κράτος μπορεί να μην υπόκεινται στις ίδιες θεμιτές προϋποθέσεις όπως αυτές εντός του εδάφους του ίδιου του σχετιζόμενου μέρους, η τρίτη πρόταση της παρούσας παραγράφου εισάγει μια δικλείδα ασφαλείας η οποία διατυπώνεται με τους ίδιους όρους όπως η παράγραφος 2 του άρθρου 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σχετικά με την ελευθερία έκφρασης. Θα πρέπει να τονιστεί, ωστόσο, αναφορικά με την τηλεόραση, ότι για τα κράτη εκείνα που αποτελούν μέρη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τη Διασυνωριακή Τηλεόραση, οι περιστάσεις και οι όροι υπό τους οποίους οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από την παράγραφο 2 του άρθρου 11 του χάρτη μπορούν να περιοριστούν, θα καθοριστούν από αυτή τη σύμβαση, συγκεκριμένα από την αρχή της απρόσκοπτης αναμετάδοσης στο έδαφός τους υπηρεσιών προγράμματος που συνάδουν με τους όρους της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τη Διασυνωριακή Τηλεόραση. Επιπροσθέτως, οι διατάξεις της παραγράφου αυτής δεν επηρεάζουν την ανάγκη σεβασμού των πνευματικών δικαιωμάτων.

113. Η παράγραφος 3 του άρθρου 11 προβλέπει την εκπροσώπηση των συμφερόντων των χρηστών των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στα υπεύθυνα για τη διασφάλιση του πλουραλισμού στα ΜΜΕ σώματα. Τέτοιες δομές υφίστανται στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Οι λέξεις «ή που λαμβάνονται υπ' όψιν» εισήχθησαν ως απάντηση στις πιθανές δυσκολίες που ενέχει ο καθορισμός των αντιπροσώπων των ομιλητών αυτών των γλωσσών. Ωστόσο, η ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη θεώρησε επαρκή την αντιπροσώπευση των γλωσσικών ομάδων υπό παρεμφερείς όρους με αυτούς που ισχύουν για άλλες κατηγορίες του πληθυσμού. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να διευθετηθεί, για παράδειγμα, μέσω των σωμάτων που εκπροσωπούν τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες και περιγράφονται στην παράγραφο 4 του άρθρου 7 του χάρτη.

Άρθρο 12 – Πολιτιστικές δραστηριότητες και εγκαταστάσεις

114. Σε αυτόν τον τομέα, όπως και στην περίπτωση του άρθρου 11, τα κράτη καλούνται να δεσμευτούν στο βαθμό στον οποίο φτάνει η αρμοδιότητα, οι εξουσίες ή ο νόμιμος ρόλος των δημοσίων αρχών, δίνοντάς τους τη δυνατότητα ανάληψης αποτελεσματικής δράσης. Ωστόσο, αφού οι δημόσιες αρχές έχουν αδιαμφισβήτητη επιρροή στις συνθήκες στις οποίες χρησιμοποιούνται οι πολιτιστικές εγκαταστάσεις, ο χάρτης απαιτεί από αυτές να φροντίσουν ώστε οι περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες να έχουν αρμόζουσα θέση στη λειτουργία τέτοιων εγκαταστάσεων.

115. Στην παράγραφο 1.α τα κράτη καλούνται γενικά να ενθαρρύνουν πρωτοβουλίες ενδεικτικές του τρόπου πολιτιστικής έκφρασης, ειδικά για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες. Τα μέσα για αυτή την υποστήριξη είναι αυτά που συνήθως σκιαγραφούνται για σκοπούς πολιτιστικής προώθησης. Η έκφραση «τα διάφορα μέσα πρόσβασης στα έργα...» καλύπτει – ανάλογα με τον τύπο της αντίστοιχης πολιτιστικής δραστηριότητας – τη δημοσίευση, την παραγωγή, την παρουσίαση, τη διάδοση, την μετάδοση κ.ο.κ.

116. Εξαιτίας του περιορισμένου αριθμού ομιλητών στον πληθυσμό, οι περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες δεν έχουν την ίδια πολιτιστική παραγωγικότητα όπως οι πιο ευρέως ομιλούμενες γλώσσες. Προκειμένου να προωθηθεί η χρήση τους αλλά και να επιτραπεί η πρόσβαση των ομιλητών τους σε μια ευρεία πολιτιστική κληρονομιά, είναι ως εκ τούτου απαραίτητη η προσφυγή σε τεχνικές μετάφρασης, μεταγλώττισης, μετασυγχρονισμού και υποτίτλισμού (παράγραφος 1.γ). Η αποφυγή των πολιτισμικών φραγμών συνεπάγεται, ωστόσο, μια αμφίπλευρη διαδικασία. Είναι ως εκ τούτου βασικό για τη βιωσιμότητα και το καθεστώς των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών τα σημαντικά έργα που παράγονται σε αυτές να γίνονται γνωστά σε ένα ευρύτερο κοινό. Αυτός είναι ο σκοπός της παραγράφου 1.β.

117. Αναφορικά με τη λειτουργία των πολιτιστικών ιδρυμάτων, δηλαδή των φορέων των οποίων η λειτουργία είναι η διεξαγωγή ή η υποστήριξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων σε διάφορες μορφές, τα κράτη καλούνται να φροντίσουν ώστε τέτοια ιδρύματα δίνουν την πρέπει σημασία στα προγράμματά τους για τη γνώση και τη χρήση περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών και των αντίστοιχων πολιτισμών τους (άρθρο 12, παράγραφος 1.δ έως στ). Ο χάρτης φυσικά δεν είναι σε θέση να συγκεκριμενοποιήσει τον τρόπο με τον οποίο οι περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες θα πρέπει να ενσωματωθούν στις δραστηριότητες αυτών των ιδρυμάτων. Κάνει λόγο απλώς για την παροχή «κατάλληλου μεριδίου» για αυτές. Ο ρόλος των κρατών σε αυτή τη σφαίρα είναι γενικά εκείνος της καθοδήγησης και της επίβλεψης. Δεν καλούνται να επεκτείνουν αυτό το στόχο τα ίδια, παρά μόνο να «διασφαλίσουν» την επιδίωξή του.

118. Ο χάρτης προβλέπει επίσης τη δημιουργία για κάθε περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα ενός σώματος που θα είναι υπεύθυνο για τη συλλογή, τη διατήρηση αντιτύπου και τη διάδοση έργων σε αυτή τη γλώσσα (άρθρο 12, παράγραφος 1.ζ). Έχοντας υπ' όψιν την αδύναμη κατάσταση στην οποία βρίσκονται πολλές περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, είναι απαραίτητη η οργάνωση αυτού του τύπου έργων συστηματικά, με τον τρόπο οργάνωσης να εναπόκειται σε απόφαση των κρατών. Για τον σκοπό της εφαρμογής αυτής της παραγράφου ζ, μπορεί να είναι απαραίτητη για μερικά κράτη η προσαρμογή της νομοθεσίας τους περί πνευματικών δικαιωμάτων και αρχείων ώστε το οραματιζόμενο σώμα να είναι σε θέση να λάβει μέρος στη διατήρηση έργων στις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες.

119. Η εφαρμογή της παραγράφου 1 του άρθρου 12 σχετίζεται με το έδαφος στο οποίο χρησιμοποιούνται οι περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, ακόμα κι αν αναγνωρίζεται ότι στην πράξη πολλές από τις διατάξεις της έχουν επιπτώσεις πέραν αυτού του εδάφους. Ωστόσο, έχοντας υπ' όψιν τη φύση της πολιτιστικής προώθησης και τις ανάγκες που ανακύπτουν εκτός των περιοχών στις οποίες παραδοσιακά χρησιμοποιούνται οι γλώσσες (συγκεκριμένα ως αποτέλεσμα εσωτερικής μετανάστευσης), η παράγραφος 2 του άρθρου 12 εισάγει διατάξεις που αντιστοιχούν σε αυτές της παραγράφου 2 του άρθρου 8.

120. Όλες οι χώρες επιδιώκουν την προώθηση του εθνικού τους πολιτισμού στο εξωτερικό. Προκειμένου να σκιαγραφηθεί μια πλήρης και πιστή εικόνα αυτού του πολιτισμού, μια τέτοια προώθηση δε θα πρέπει να παραμελεί τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες και πολιτισμούς. Αυτή η δέσμευση, η οποία προβλέπεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 12, συνιστά έναν τρόπο εφαρμογής της αρχής της αναγνώρισης των

περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, η οποία λαμβάνει υλική υπόσταση στην παράγραφο 1.α του άρθρου 7, του Μέρους II του χάρτη.

Άρθρο 13 – Οικονομική και κοινωνική ζωή

121. Στα οικονομικά και κοινωνικά συστήματα που χαρακτηρίζουν τις χώρες του Συμβουλίου της Ευρώπης η παρέμβαση των δημοσίων αρχών στην οικονομική και κοινωνική ζωή περιορίζεται ως επί το πλείστον στη διατύπωση νόμων και κανονισμών. Υπό αυτές τις συνθήκες, οι δυνατότητες δράσης από πλευράς των αρχών ώστε να διαπιστώσουν ότι οι περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες λαμβάνονται δεόντως υπόψη σε αυτούς τους τομείς είναι περιορισμένες. Ωστόσο, ο χάρτης προβλέπει ένα συγκεκριμένο αριθμό μέτρων σε αυτόν τον τομέα. Επιδιώκει, από τη μια πλευρά, την εξάλειψη μέτρων για την απαγόρευση ή την αποθάρρυνση της χρήσης τέτοιων γλωσσών στην οικονομική και κοινωνική ζωή και προτείνει, από την άλλη πλευρά, έναν αριθμό θετικών μέτρων.

122. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 13 προσφέρουν συγκεκριμένη εφαρμογή της αρχής της μη διάκρισης. Για το λόγο αυτό προορίζονται για εφαρμογή στο σύνολο του εδάφους των συμβαλλόμενων κρατών και όχι μόνο στα μέρη του εδάφους όπου χρησιμοποιούνται οι περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες.

123. Η παράγραφος 2 του άρθρου 13 του χάρτη καταγράφει διάφορα συγκεκριμένα μέτρα για τη στήριξη των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών σε αυτόν τον τομέα. Για πρακτικούς λόγους, περιορίζονται στις γεωγραφικές περιοχές στις οποίες χρησιμοποιούνται αυτές οι γλώσσες. Αναφορικά με τη ρήτρα «στο μέτρο του ευλόγως δυνατού», θα πρέπει να γίνει αναφορά στις επεξηγήσεις του άρθρου 10 πιο πάνω (βλ. παράγραφο 104). Τέλος, οι δεσμεύσεις των εμπλεκόμενων μερών επεκτείνονται μόνο έως του σημείου δυνατοτήτων των δημοσίων αρχών, ρήτρα που αφορά ωστόσο μόνο την υποπαράγραφο γ.

Άρθρο 14 – Διασυνοριακές ανταλλαγές

124. Το παρόν άρθρο επεκτείνει και αναπτύσσει την ιδέα που περιγράφεται στην παράγραφο 1.ι του άρθρου 7 και ως εκ τούτου γίνεται αναφορά στις επεξηγήσεις που δίνονται πιο πάνω (βλ. παραγράφους 69–70).

125. Σε πολλούς τομείς, η διασυνοριακή συνεργασία αναπτύσσεται μεταξύ όμορων περιοχών διαφορετικών κρατών. Σημειώνεται ότι σε συγκεκριμένες περιπτώσεις μια τέτοια κατάσταση θα μπορούσε να θεωρείται ακόμα πρόβλημα από την άποψη της εδαφικής ακεραιότητας. Ωστόσο, με τη σύγχρονη προσέγγιση των ευρωπαϊκών κρατών, πλέον προσφέρει μια ευκαιρία στα εμπλεκόμενα κράτη να χρησιμοποιήσουν έναν «πολιτισμικό παράγοντα» για την ενίσχυση της αμοιβαίας τους κατανόησης. Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει σχεδιάσει σύμβαση πλαίσιο για τη διασυνοριακή συνεργασία σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Αν και είναι επιθυμητό η εν λόγω συνεργασία να αναπτυχθεί γενικώς, η παράγραφος β υπογραμμίζει ότι ιδιαίτερα αυτή είναι η περίπτωση στην οποία μια και μόνη περιφερειακή γλώσσα ομιλείται και στις δύο πλευρές των συνόρων.

126. Η οραματιζόμενη συνεργασία μπορεί να επεκταθεί σε τέτοιου είδους θέματα όπως είναι η αδελφοποίηση σχολείων, οι ανταλλαγές δασκάλων, η αμοιβαία αναγνώριση πτυχίων και διαπιστεύσεων, η από κοινού οργάνωση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, η περαιτέρω κυκλοφορία πολιτιστικών αγαθών (βιβλία, ταινίες, εκθέσεις, κλπ) και οι διασυνοριακές δραστηριότητες πολιτιστικών παραγόντων (θεατρικοί θίασοι, λέκτορες, κλπ). Σε κάποιες περιπτώσεις, θα ήταν επίσης ικανοποιητικό (και λιγότερο δαπανηρό) μέσο εφαρμογής δεσμεύσεων που εισάγονται από άλλα άρθρα του χάρτη: για παράδειγμα, αναφορικά με τη διάταξη σχετικά με τις εγκαταστάσεις ανώτατης εκπαίδευσης όπως αυτές περιγράφονται στην παράγραφο 1.ε του άρθρου 8 μια διμερής συμφωνία θα μπορούσε να προβεί σε διακανονισμούς ώστε οι εμπλεκόμενοι σπουδαστές να παρακολουθήσουν κατάλληλους θεσμούς σε κάποιο γειτονικό κράτος.

Μέρος IV - Εφαρμογή του χάρτη

(Άρθρα 15 - 17)

127. Προκειμένου να είναι εφικτή η επίβλεψη της εφαρμογής του από το Συμβούλιο της Ευρώπης, τα κράτη μέλη του και το ευρύ κοινό, ο χάρτης προβλέπει ένα σύστημα περιοδικών αναφορών από τα μέρη για τις διενεργούμενες δράσεις βάσει των διατάξεών του. Οι αναφορές είναι τριετείς. Ωστόσο, η πρώτη αναφορά που έχει ως στόχο την περιγραφή του καθεστώτος των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών τη στιγμή της εφαρμογής του χάρτη στο αντίστοιχο κράτος, πρέπει να παρουσιάζεται εντός ενός έτους από αυτή την ημερομηνία.

128. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα αυτού του συστήματος επιτήρησης της εφαρμογής του χάρτη, ο τελευταίος προβλέπει τη δημιουργία επιτροπής εμπειρογνομόνων για την εξέταση των αναφορών που κατατίθενται από τα διάφορα μέρη. Θα καθίσταται επίσης δυνατή η προσέγγιση της επιτροπής εμπειρογνομόνων από σώματα ή οργανώσεις που επιθυμούν να προσφέρουν περαιτέρω πληροφορίες ή να περιγράψουν συγκεκριμένες καταστάσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή του χάρτη, ειδικά με το Μέρος III αυτού (Άρθρο 16, παράγραφος 2). Μόνο σώματα που θα έχουν συσταθεί με νόμιμο τρόπο σε κάποιο από τα μέρη θα έχουν πρόσβαση στην εν λόγω επιτροπή εμπειρογνομόνων για θέματα που αφορούν το συγκεκριμένο μέρος. Σκοπός του συγκεκριμένου κανόνα είναι να αποτρέψει ομάδες η έδρα των οποίων βρίσκεται εκτός του μέρους που ασχολείται με την εφαρμογή του χάρτη από τη χρήση του συστήματος επιτήρησης που εγκαθιδρύθηκε σύμφωνα με αυτόν για την πρόκληση προστριβών μεταξύ των μερών.

129. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι δεν πρόκειται για οιονεί δικαστική διαδικασία παραπόνων. Η επιτροπή εμπειρογνομόνων είναι επιφορτισμένη αποκλειστικά με την επιτήρηση της εφαρμογής του χάρτη και της συλλογής πληροφοριών με αυτό το σκοπό. Τα σώματα που αναφέρονται στο άρθρο 16 δεν έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν από αυτήν να δράσει ως σώμα επίλυσης διοικητικών διαφορών σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό.

130. Η επιτροπή εμπειρογνομόνων μπορεί να επικυρώσει οποιαδήποτε πληροφορία κατατίθεται με τα εμπλεκόμενα κράτη και οφείλει να τα καλεί για περαιτέρω εξηγήσεις ή πληροφορίες στο πλαίσιο διεξαγωγής των ερευνών της. Τα αποτελέσματα θα κοινοποιούνται στην Επιτροπή Υπουργών, από κοινού με τα σχόλια των εμπλεκόμενων κρατών, κατά την παρουσίαση των αναφορών των εμπειρογνομόνων. Αν και, προς όφελος της απρόσκοπτης πρόσβασης, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι αυτές οι αναφορές θα έπρεπε να δημοσιεύονται αυτόματα, εκτιμήθηκε ότι, δεδομένου ότι μπορεί να περιέχουν προτάσεις για συστάσεις τις οποίες η Επιτροπή Υπουργών πιθανόν να κάνει σε ένα ή περισσότερα κράτη, θα πρέπει να εναποτεθεί στην Επιτροπή Υπουργών η εκτίμηση κατά περίπτωση του βαθμού στον οποίο θα πρέπει να δημοσιευτούν οι αναφορές.

131. Ο αριθμός των μελών της επιτροπής εμπειρογνομόνων θα είναι ο ίδιος με τον αριθμό μερών του χάρτη. Θα πρέπει να είναι άτομα με διακεκριμένες ικανότητες στον τομέα των περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών. Παράλληλα, δίνοντας έμφαση στο εγγενώς προσωπικό χαρακτηριστικό της «μέγιστης ακεραιότητας», ο χάρτης καθιστά σαφές ότι οι εμπειρογνώμονες που θα τοποθετούνται στην επιτροπή, κατά τη διεξαγωγή του έργου τους, θα πρέπει να είναι ελεύθεροι να δράσουν ανεξάρτητα και να μην υπόκεινται σε οδηγίες των εμπλεκόμενων κρατών.

132. Ο συγκεκριμένος μηχανισμός επιτήρησης της εφαρμογής του χάρτη από την επιτροπή εμπειρογνομόνων θα καταστήσει δυνατή τη συγκρότηση ενός σώματος αντικειμενικών πληροφοριών σχετικά με το καθεστώς των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών, σεβόμενος πλήρως τις συγκεκριμένες ευθύνες των κρατών.

Μέρος V - Τελικές Διατάξεις

133. Οι τελικές ρήτρες που περιέχονται στα άρθρα 18 έως 23 βασίζονται στο πρότυπο τελικών ρητρών στις οποίες κατέληξαν οι συμβάσεις και οι συμφωνίες στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης.

134. Αποφασίστηκε να μη συμπεριληφθεί στις τελικές αυτές διατάξεις μια εδαφική ρήτρα που να καθιστά δυνατό για τα κράτη τον αποκλεισμό μέρους των εδαφών τους από το πεδίο εφαρμογής του χάρτη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αποτελεί ήδη εγγενές χαρακτηριστικό του παρόντος χάρτη η ενασχόλησή του ιδιαίτερα με συγκεκριμένα εδάφη, δηλαδή αυτά στα οποία γίνεται χρήση περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Επιπρόσθετα, τα συμβαλλόμενα κράτη ήδη έχουν το δικαίωμα, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 3, να συγκεκριμενοποιήσουν τις περιφερειακές ή μειονοτικές εκείνες γλώσσες στις οποίες θα εφαρμοστούν οι λεπτομερείς δεσμεύσεις τους.

135. Σύμφωνα με το άρθρο 21, τα μέρη έχουν το δικαίωμα να εκφράσουν επιφυλάξεις μόνο αναφορικά με τις παραγράφους 2 έως 5 του άρθρου 7 του χάρτη. Η ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων σε περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη θεώρησε ότι τα συμβαλλόμενα κράτη δεν θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν επιφυλάξεις αναφορικά με την παράγραφο 1 του άρθρου 7, εφόσον η εν λόγω παράγραφος περιέχει στόχους και αρχές, Όσον αφορά το Μέρος III, υιοθετήθηκε η άποψη ότι για ένα κείμενο το οποίο ήδη έδινε στα μέρη τη δυνατότητα επιλογής των δεσμεύσεων τις οποίες αναλάμβαναν, η έκφραση επιφυλάξεων θα ήταν άστοχη.

136. Δεδομένης της σημασίας του αντικειμένου του χάρτη για πολλά κράτη που δεν αποτελούν ή, δεν αποτελούν ακόμα, μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, αποφασίστηκε ότι ο χάρτης θα πρέπει να συνιστά ανοιχτή σύμβαση, στην οποία θα καλούνται να συμμετάσχουν και κράτη μη μέλη (άρθρο 20).